

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Anonymní odkládání dětí

Simona Machovcová

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Simona MACHOVCOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0499P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Anonymní odkládání dětí**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Práva dítěte

- 1.1. Právo na život
- 1.2. Právo poznat své rodiče a být jimi vychováván
- 1.3. Ostatní práva dítěte

2. Práva a povinnosti matky vůči dítěti

- 2.1. Práva matky
- 2.2. Povinnosti matky

3. Historický vývoj anonymního odkládání dětí

- 3.1. Obecně
- 3.2. Historický vývoj baby boxů v České republice

4. Základní otázky baby boxů

- 4.1. Obecná právní problematika babyboxů
- 4.2. Právní úprava v ČR
- 4.3. Postupy soudů, jiných orgánů a institucí po odložení dítěte do baby boxu
- 4.4. Trestněprávní rovina

5. Jiné možnosti odložení dítěte

- 5.1. Utajený porod
- 5.2. Diskrétní porod
- 5.3. Anonymní porod
- 5.4. Zanechání dítěte na novorozeneckém oddělení
- 5.5. Předání novorozence Fondu ohrožených dětí

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2023

Prohlášení

*"Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Anonymní odkládání dětí** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použité literatury a dalších zdrojů."*

Machovcová.....

Simona Machovcová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu této práce Doc. JUDr. Janu Paulymu, CSc. za jeho odborné vedení této práce. Dále děkuji JUDr. Václavu Mlatečkovi za trpělivost a cenné rady poskytnuté k vypracování této práce.

Obsah

ÚVOD	1
1. PRÁVA DÍTĚTE	3
1.1. PRÁVO NA ŽIVOT	3
1.2. PRÁVO POZNAT SVÉ RODIČE A BYT JIMI VYCHOVÁVÁN	4
1.2.1. <i>Obecně</i>	4
1.2.2. <i>Dle mezinárodních smluv</i>	5
1.2.3. <i>Asistovaná reprodukce</i>	6
1.2.4. <i>Utajený porod</i>	7
1.3. OSTATNÍ PRÁVA DÍTĚTE	8
2. PRÁVA A POVINNOSTI MATKY VŮČI DÍTĚTI.....	10
2.1. PRÁVA MATKY	11
2.2. POVINNOSTI MATKY	12
3. HISTORICKÝ VÝVOJ ANONYMNÍHO ODKLÁDÁNÍ DĚTÍ	14
3.1. OBECNĚ	14
3.1.1. <i>V Českých zemích</i>	15
3.2. HISTORICKÝ VÝVOJ BABYBOXŮ V ČESKÉ REPUBLICE	17
3.2.1. <i>Vznik babyboxů</i>	18
3.2.2. <i>Po vzniku babyboxů</i>	19
3.2.3. <i>Současnost</i>	21
4. ZÁKLADNÍ OTÁZKY BABYBOXŮ	23
4.1. OBECNÁ PRÁVNÍ PROBLEMATIKA BABYBOXŮ	24
4.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA V ČESKÉ REPUBLICE	26
4.2.1. <i>Ústavní pořádek České republiky</i>	27
4.2.2. <i>Občanský zákoník</i>	29
4.3. POSTUPY SOUDŮ, JINÝCH ORGÁNŮ A INSTITUCÍ PO ODLOŽENÍ DÍTĚTE DO BABYBOXU	29
4.3.1. <i>Zdravotnické zařízení</i>	30
4.3.2. <i>Orgán sociálně-právní ochrany dětí</i>	32
4.3.3. <i>Soud</i>	33
4.3.3.1. <i>Příslušnost</i>	33
4.3.3.2. <i>Předběžná opatření</i>	34
4.3.4. <i>Policejní orgán</i>	35
4.3.4. <i>Cesta do náhradní rodiny</i>	36
4.3.4.1. <i>Náhradní rodinná péče obecně</i>	36
4.3.4.2. <i>Osvojení</i>	37
4.3.4.3. <i>Svěření do péče jiné osoby</i>	38
4.3.4.4. <i>Pěstounská péče</i>	39
4.3.4.5. <i>Poručenství</i>	41
4.3.4.6. <i>Kojenecké ústavy</i>	42
4.4. TRESTNĚPRÁVNÍ ROVINA	43
4.4.1. <i>Trestný čin opuštění dítěte</i>	43
4.4.2. <i>Trestný čin vražda novorozence dítěte matkou</i>	44
5. JINÉ MOŽNOSTI ODLOŽENÍ DÍTĚTE.....	46
5.1. UTAJENÝ POROD	47
5.2. DISKRÉTNÍ POROD.....	48
5.3. ANONYMNÍ POROD.....	49
5.4. ZANECHÁNÍ DÍTĚTE NA NOVOROZENECKÉM ODDĚLENÍ.....	49
5.5. PŘEDÁNÍ NOVOROZENCE FONDU OHROŽENÝCH DĚTÍ.....	50
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	54
RESUMÉ	60

Úvod

Každý, dokonce i ještě nenarozený člověk, má svá práva. Práva slabších jedinců ve společnosti by měla být více chráněna, jelikož malé děti si svá práva zatím ještě nedokážou samy uvědomit, natož pak vynutit. Práva dítěte jsou nezastupitelným základem pro zdravý a bezpečný vývoj každého jednotlivce. To zahrnuje právo na život, právo poznat své rodiče a být jimi vychováván, stejně jako další lidská práva, která jsou zaručena mezinárodními a národními právními předpisy.

V České republice existuje několik způsobů jak postupovat v případě že se narodí nechtěné dítě. Jednou z těchto možností je odložení novorozeného dítěte do babyboxu, na kterou tuto práci zaměřím nejvíce, okrajově se také dotkne dalších způsobů odložení dítěte, jako utajeného, diskrétního a anonymního porodu.

Babyboxy v České republice existují již téměř dvacet let, nicméně za tu dobu stále nemáme v našem právním řádu právní úpravu, která by upravovala problematiku odložení dítěte do babyboxu ani práva odloženého dítěte. I z tohoto důvodu stále trvají spory o užitečnosti babyboxů, řeší se také spory ohledně porušování práv dítěte, které odložení dítěte do babyboxu způsobuje. Na jedné straně stojí názory, že právo na život, jakožto základní lidské právo, má před ostatními právy dítěte přednost. Na druhé straně jsou naopak zvýrazňována ostatní práva dítěte, které jsou odložením do babyboxu porušována. Tyto neshody však neprobíhají jen na úrovni vnitrostátní, ale také mezinárodní. Vzhledem k tomu že se Výbor OSN pro práva dítěte již několikrát pokusil babyboxy v České republice svou výzvou zrušit a nahradit utajeným porodem, a to naposledy v roce 2021, které se řeší i dnešní dny.

Tato práce se tak snaží přispět k lepšímu porozumění této problematiky a k reflexi našeho právního systému a společnosti jako celku, stejně jako k poukázání na nedostačující právní úpravu v oblasti anonymního odkládání dětí, s důrazem na babyboxy.

V první části této práce se zaměřuji na práva dítěte, která jsou s odložením do babyboxu často spojována. V prvotní řadě jde o právo dítěte na život, jako jedno ze základních lidských práv. Babyboxy totiž mohou zachránit nechtěné dítě před jinak možným odložením matkou na nebezpečné místo a tak zabránit případné smrti novorozeného dítěte. Dále se zaměřím na právo, které je odložením dítěte porušováno, a to právo znát své rodiče a být jimi vychováván. Vzhledem k tomu,

že se jedná o jedno z nejméně kritizovaných práv z těch, které je odložením dítěte do babyboxu porušováno, a dítě o něj odložením přichází, zaměřím se na toto právo podrobněji. Toto právo probereme i na základě jeho zakotvení v mezinárodních smlouvách. K porušování tohoto práva dochází nejen vytvořením sítě babyboxů, ale také je porušováno poskytováním asistovaných reprodukcí a utajenými porody. Popisovat budu také další práva dítěte, jako např. právo na jméno, na registraci či právo dědit.

Druhá část práce se věnuje právům a povinnostem matky které má vůči dítěti. Práva a povinnosti má sice v rámci rodičovské odpovědnosti jak matka, tak i otec dítěte. Jelikož se zde uplatňuje princip rovnosti muže a ženy, tedy otce a matky. V dnešní době je však čím dál častější, že dítě nemá svého biologického otce vůbec zapsaného ve svém rodném listě, nikdy jej nepozná, a tak žije jen se svou matkou. A vzhledem k tomu, že každé dítě musí mít biologickou matku, pojala jsem tuto část z pohledu matky.

V třetí části se věnuji historickému vývoji anonymního odkládání dětí. Ten představuje zajímavý pohled na to, jak se společnost vyrovnávala s touto citlivou otázkou a jak se měnilo právní a sociální prostředí v průběhu času. V této části se zaměřím jednak na mezinárodní, ale i českou historii týkající se odkládání dětí obecně. Stejně jako na konkrétní vývoj babyboxů v České republice, od samotné myšlenky možnosti vzniku babyboxů až po aktuální dění v této oblasti.

Čtvrtá část řeší samotné babyboxy a otázky které s nimi souvisí. Zejména poukazují na nedostačenou zvláštní právní úpravu v našem právním řádu, a proto se subsidiárně zabývám obecnou právní úpravou, kterou je možné na problematiku aplikovat. Důležitou sekcí této části jsou také postupy soudů, jiných orgánů a institucí po odložení dítěte do babyboxu, ve které popisují postup od vyzvednutí odloženého dítěte z babyboxu až po možnosti cesty do náhradní rodinné péče. Vzhledem k tomu, že problematika odkládání dětí spadá do soukromého i veřejného práva, nahlédneme i do roviny trestněprávní.

V poslední části nahlížím i na jiné možnosti odložení dítěte které se nabízí, když matka o své novorozené dítě nemůže nebo nechce pečovat. Zejména se jedná o možnosti, které vytváří prostor pro svobodné rozhodnutí matky, aniž by došlo k ohrožení života dítěte.

1. Práva dítěte

K problematice anonymního odkládání dětí a celkově práv dítěte je ve světě přistupováno různě, tomu odpovídá také rozdílná právní úprava. A proto je potřeba přihlídnout zejména k mezinárodnímu právu, jehož hlavním pramenem v této problematice je bezesporu Úmluva o právech dítěte. Ta byla podepsaná 20. listopadu 1989 v New Yorku. Pro Českou a Slovenskou Federativní republiku vstoupila v platnost v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991¹.

Před věnováním se právům dítěte je bezesporu nutné definovat si pojem „dítě“ po právní stránce. Ve výše zmíněné Úmluvě o právech dítěte je dítě definováno hned ze začátku této Úmluvy, a to v článku 1, kdy: *„Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“*² V našem českém právu však legální definici dítěte nenalezneme. V zákoně č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník nalezneme pouze pojmy úzce související s pojmem dítě. A to například v § 25 nalezneme pojem „počaté dítě“. Dále v § 49, který upravuje možnost zletilého, kterému duševní porucha brání právně jednat možnost, aby jej zastupoval jeho potomek, či v § 675, kdy manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky, jinak by toto manželství bylo prohlášeno soudem za neplatné i bez návrhu. V § 775 máme kogentně definovanou pouze matku dítěte, a to jako ženu, která dítě porodila.

1.1. Právo na život

Jedním ze základních práv dítěte je právě právo na život. Pokud by totiž toto právo nebylo zakotveno, nebylo by pravděpodobně zcela zajištěno přežití člověka, jelikož na dětech bude vždy stát budoucnost lidstva. S touto myšlenkou přišel již Antoine de Saint-Exupéry, když řekl, že *„Zemi nedědíme po předcích, nýbrž si ji jen vypůjčujeme od našich dětí.“* Bez práva na život, a tedy bez života, by vlastně ani ostatní jakákoliv práva nedávala žádný smysl, a to zejména pro fyzické osoby. A to je jeden z hlavních důvodů, proč se právo na život v lidskoprávních katalogích objevuje velmi často na prvních místech.

1 Sdělení federální ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě a právech dítěte
2 Čl. 1 Sdělení federální ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě a právech dítěte

V českém právním řádu najdeme úpravu práva na život v čl. 6 odst. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v němž je stanoveno, že „Každý má právo na život a lidský život je hoděn ochrany již před narozením“³. Listina základních práv a svobod však nerozlišuje mezi postavením embrya a plodu, a proto ohledně jejich právního postavení panují nejasnosti. V této problematice je možné odkázat na právní názor Ústavního soudu České republiky, který vyslovil v nálezu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14: „podle Ústavního soudu, i kdyby dosud nenarozené dítě nebylo subjektem základních práv, přesto je ochrana života a zdraví dítěte v průběhu porodu ústavním pořádkem chráněným statkem.“⁴

1.2. Právo poznat své rodiče a být jimi vychováván

1.2.1. Obecně

Právo poznat své rodiče a být jimi vychováván je další z podstatných práv pro dítě, které je velmi často odložením dítěte do babyboxu omezeno. Bohužel jen v malém množství případů přiloží matka k dítěti do babyboxu také rodný list odloženého dítěte. Bez přiloženého rodného listu je pak dohledání rodičů dítěte téměř nemožné, a dítě tedy ztratí právo, jak na to poznat své rodiče, ale rovnou také související právo na to být svými rodiči vychováváno.

Právo dítěte znát své rodiče lze podřadit pod právo dítěte znát svůj původ. Kdy pojem „původ“ má různé významy a může se interpretovat několika způsoby. Může být vnímán jako etnický původ, evoluční původ či původ třídní, jež měl velký význam zejména v historii, kdy bylo důležité rozlišovat královský či šlechtický původ od původu prostého venkovana. Termíny genetický či biologický původ se používají při určení konkrétního předka od kterého daný jedinec pochází. Pro určení konkrétního předka, od kterého jedinec pochází, se používá termín biologický nebo genetický původ. Důležitost znalosti svého pravého genetického původu závisí na osobních preferencích. Nicméně v některých třeba medicínských životních situacích, například při hledání shodného dárce kostní dřeně či při nějaké dědičné

³ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

⁴ VALC, Jakub. Ochrana embrya a plodu v trestním a občanském právu. Online. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. 2021, č. 1.

chorobě, může znalost biologického předka být dokonce i otázkou života a smrti, které by šlo znalostí anamnézy svých biologických rodičů předejít.⁵

V České republice o právo znát své rodiče přichází více dětí nežli jen ty, které byly odloženy do babyboxu. Matka při porodu totiž nemá žádnou zákonnou povinnost uvést biologického otce dítěte, ale může uvést pouze „neuvedeno“. V některých případech totiž matky otce vidí jen na potřebnou chvíli a pak už niky, někdy dokonce neznají ani jeho jméno. Jsou tak desetitisíce lidí, kteří ve skutečnosti neznají své pravé rodiče. Jsou i tací, kteří sice otce mají v rodném listě i v rodině, ale pouze matka ví, že se o početí postaral jiný muž.⁶

1.2.2. Dle mezinárodních smluv

V čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, je uvedeno, že dítě má právo, pokud je to možné, znát své rodiče. Slovní spojení „pokud je to možné“ je v tomto ustanovení zejména z důvodu moderní medicíny která je stále pokrokovější, jak nalezneme v komentáři k Úmluvě o právech dítěte od Š. Duškové, A. Hofschneiderové a K. Kouřilové: „díky nejnovějšímu vývoji medicíny již je možné, aby se rodily děti s třemi genetickými rodiči - kdy kromě genetické informace ze dvou pohlavních buněk dítě dostává i mitochondriální DNA od "druhé" matky, tento postup se používá pro zabránění přenosu mitochondriálního onemocnění z matky na dítě,“⁷ Pojem „rodič“ musíme vykládat ve vztahu k čl. 7 Úmluvy o právech dítěte v širokém smyslu. Dítě by mělo znát jak své biologické rodiče, tedy matku, která dítě porodila a otce, jež je určen dle domněnky otcovství a zapsán v rodném listě, tak i osoby, které dítě vychovaly, tedy rodiče sociální.⁸

V čl. 30 Haagské úmluvy, kterou je Česká republika vázána na základě čl. 10a Ústavy vyplývá rovněž ochrana informací o právu dítěte. Tento článek by měl správně zajistit přístup k informacím o totožnosti a zdravotním stavu rodičů dítěti a jeho zákonným zástupcům. To je ale v případě odložení dítěte do babyboxu velmi obtížné.

⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. Rodina v českém právu - Právo dítěte znát svůj původ. Online. *RoLi - Rodinné listy (Wolters Kluwer)*. 2016, č. 10, s. 18.

⁶ MUSIL, Josef. Ludvík Hess nekorektně. Online. *Barbar!*. 2017, roč. 2017, č. 6.

⁷ DUŠKOVÁ, Š., HOFSCHNEIDEROVÁ, A., KOUŘILOVÁ, K. Úmluva o právech dítěte: Komentář.

⁸ HODGKIN, Rachel a NEWELL, Peter. *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child / prepared for UNICEF by Rachel Hodgkin and Peter Newell*. Online. 3rd ed. UNICEF, 2007.

1.2.3. Asistovaná reprodukce

Právo poznat své rodiče však není porušeno jen v případě anonymního odložení dítěte do babyboxu, ale také při léčbě neplodné ženy či neplodného páru. Tedy při umělém oplodnění, jež je upraveno v § 3-11 zák. č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách. Sice dle § 755 Občanského zákoníku je dle práva „matkou dítěte žena, která dítě porodila“, nicméně není tak výjimečné, že když se žena léčí kvůli problémům ohledně nemožnosti oplodnění, tak se jí narodí dítě, které v podstatě není jejím biologickým dítětem, jelikož pro oplodnění byl použit zcela cizí biologický materiál dárců. Tito dárci nejsou z etnických důvodů rodičům dítěte sděleni, i když lékaři je znají. Dítě se ve velké většině v zásadě ani nedozví že se narodilo z umělého oplodnění. Proto i vůči dítěti, které má dle práva matku, není v každém případě jeho právo znát své rodiče uplatňováno.⁹

V Evropě však pomalu začíná v tomto směru docházet ke změně, a to postupným zrušením anonymity dárců vajíček a spermií.¹⁰ Evropská společnost pro lidskou reprodukci a embryologii (ESHRE) vydala začátkem roku 2022 Doporučení osvědčených postupů pro poskytování informací osobám zapojeným do reprodukčního dárcovství, podle kterého má mít dítě po dosažení zletilosti právo zjistit kdo jsou jeho biologičtí rodiče, zároveň ESHRE v doporučení radí rodičům jak co nejšetrněji a v jakém věku dítěti tuto informaci sdělit.¹¹ Jde o systém zvaný „open identity“, který v současné době v Evropě funguje například ve Švédsku, Nizozemsku nebo v Německu. Děti v těchto státech mají nejpozději v dospělosti možnost získat v registru identifikující informace o dárci či dárkyně genetického materiálu.¹² Tento systém však v České republice v této době nefunguje, a tak děti z asistované reprodukce někdy nemusí o svých biologických rodičích nic vědět.

⁹ BANYAIOVÁ, A., BENDA, J., KOVÁŘOVÁ, D., MATES, P., PŘIBYL, S., PÚRY, F., TULÁČEK, J., UHEREK, P. Tajemství v českém právním řádu. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges

¹⁰ KARÁSKOVÁ, Ivana Karásková. Výrazně bych omezila dárcovství spermií a vajíček, navrhuje psychologka. Online. Idnes. 2024.

¹¹ EUROPEAN SOCIETY OF HUMAN REPRODUCTION AND EMBRYOLOGY. Good practice recommendations for information provision for those involved in reproductive donation. Online. Eshre. 2022

¹² KUBANT, Vít. Fakt, že se dítě narodilo z darované pohlavní buňky, není až tak důležitý, říká psychologka Konečná. Online. IRozhlas. 2022.

1.2.4. Utajený porod

Další problematiku ohledně práva dítěte znát své rodiče nalezneme také v institutu utajeného porodu, který je v českém právním řádu znám od roku 2004, kdy vyšel v platnost na základě zákona č. 422/2004 Sb. kterým se změnil zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů. V současné právní úpravě jej nalezneme v § 37 a § 56 zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ve znění pozdějších předpisů, kdy je zde upravena zejména anonymita rodící ženy a vedení zdravotnické dokumentace ohledně utajeného porodu. Jde tedy o porod s veškerou lékařskou péčí, při kterém jsou informace o matce známy, avšak jsou utajeny, a to protože žena s trvalým pobytem v České republice která podá písemnou žádost o utajení jejího porodu a prohlášení, že nehodlá o dítě po porodu pečovat, má právo na zvláštní ochranu údajů týkajících se její osoby.¹³ Děti, které jsou utajeně porozeny poté putují do péče pěstounů, či jiných určených zařízení.

U utajeného porodu je však oproti odložení dítěte do babyboxu a léčbě neplodnosti ten rozdíl, že dítě má alespoň možnost znát matčinu nezbytnou zdravotnickou dokumentaci.¹⁴ Tato dokumentace je uložena odděleně od dokumentů ohledně totožnosti matky a také od její písemné žádosti na utajení porodu a celkově její identity. Po doplnění veškerých potřebných údajů do dokumentace dojde k jejímu zapečetění. Případné otevření této dokumentace je možné pouze na základě rozhodnutí soudu či pokud o otevření požádá žena, která utajeně porodila.¹⁵

¹³ § 37 ve spojení s § 56 zák. č. 372/2011 Sb. O zdravotních službách

¹⁴ BANYAIOVÁ, A., BENDA, J., KOVÁŘOVÁ, D., MATES, P., PŘIBYL, S., PÚRY, F., TULÁČEK, J., UHEREK, P. Tajemství v českém právním řádu. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges

¹⁵ § 56 zák. č. 372/2011 Sb. O zdravotních službách

1.3. Ostatní práva dítěte

Čerstvě narozené dítě je po porodu zcela závislé na péči jeho matky. Aby bylo naplněno jeho právo na život je potřeba, aby o něj někdo soustavně pečoval. Součástí této péče je také právo na životně důležitou pomoc počínající mateřskou výživou. V případě odložení dítěte do babyboxu se automaticky zruší samozřejmá funkce matky o dítě pečovat, která je daná již od přírody.¹⁶

Dalším z práv dítěte, které je při anonymním odložení dítěte omezováno je právo dítěte na registraci ihned po porodu. Novorozené dítě má následně po jeho narození právo na jméno a právo na státní příslušnost. Tato práva nalezneme zakotvená v čl. 7 a čl. 8 Úmluvy o právech dítěte. Úmluva zdůrazňuje, že každé dítě má právo na registraci narození a právo na jméno. Registrace narození je důležitá, protože umožňuje dítěti získat oficiální identitu a stát se plnohodnotným členem lidské společnosti.

Právo na jméno je dalším ze základních lidských práv, garantovaným mezinárodními smlouvami po celém světě. Jméno je jedním z důležitých prvků lidské identity a má významný vliv na formování osobnosti a sociálního postavení jedince. Jménem se naplňuje právo určení jeho totožnosti a sounáležitosti k rodině. Určení jména dítěti je statusovou záležitostí, která je právem a zároveň i povinností rodičů dítěte.¹⁷ Každé dítě má právo na své vlastní jméno a má právo na ochranu tohoto jména v českém právním řádě na základě § 77 odst. 1 Občanského zákoníku, který uvádí že: *„Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, stejně jako právo na ochranu svého jména a na úctu k němu“*. Jméno dítěte by mělo být vybráno pečlivě s ohledem na jeho zájmy a nemělo by dítěti přičinit nepřiměřenou újmu. Jméno by nemělo být zesměšňující, ponižující ani diskriminační, taktéž nesmí poškozovat jeho osobní identitu. Jméno nesmí být ani zkomolené, zdrobnělé či domácké.¹⁸ Problematiku určení osobního jména nalezneme upravenou v § 18 zákona č. 301/2000 Sb. O matrikách, jménu a příjmení. Dítěti sice mohou být zapsána dvě osobní jména, nicméně nemůže jít dvakrát o stejné jméno. To neplatí u dětí které nejsou státními občany České republiky a jejíž rodiče nemají české státní občanství. Tyto děti mohou mít i více křestních jmen.

¹⁶ KLÍMA, K. Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer

¹⁷ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Nový občanský zákoník: rodinné právo. Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

¹⁸ § 62 zák. č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení

Děti odložené do babyboxu své jméno často dostávají od svých nalezců. V některých případech se jedná i o velmi originální a tím snadno zapamatovatelné jméno, které je sděleno i ve zpravodajských kanálech. To by mohlo být problematické ohledně anonymity dítěte z pohledu veřejnosti. Naštěstí následnou adopcí nezletilé dítě vždy získá příjmení svých osvojitelů, případně příjmení které osvojitelé určili jako příjmení svých dětí při sňatku.¹⁹

Každé dítě má také právo dědit po svých předcích, když je však dítě odložené do babyboxu, nezná tak své rodiče a o jeho dědické právo tím přichází. Dalo by se tak říci, že odložené dítě je z pohledu dědického práva sirotkem. A to i přes to, že dítě je dle zákona nepominutelným dědicem, stejně tak jako potomci dítěte, kteří ztrácí své dědické právo vůči svým předkům.²⁰ Přitom právo dítěte dědit má za cíl chránit ekonomickou stabilitu dítěte a zabezpečit jej v případě úmrtí jeho rodičů či jiných blízkých příbuzných.

U již starších dětí patří mezi důležitá práva také právo na informace. Jde o informace o všem, co je pro dítě podstatné, stejně jako o právo dítěte se k těmto věcem vyjádřit. Poskytnou dítěte informace o všem, co se ho týká mají rodiče, rodina, škola, opatrovník, soudy i veškeré další instituce, které se kolem dítěte pohybují. Toto právo vzniklo, aby si dítěte nepřipadalo, že se o něm rozhoduje bez něj a že se důležité informace týkající se jeho života nedozví. Toto právo se uplatňuje zejména u dětí starších 12 let, kdy takto staré děti už většinou bývají tak duševně vyspělé, že dané informace jsou schopny pojmout, zpracovat a vytvořit si svůj vlastní názor.²¹ Věk dítěte je však třeba posuzovat individuálně, jelikož každé dítě dospívá jindy. S právem na informace je úzce spjato výše popsání právo dítěte znát svůj původ.

¹⁹ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Nový občanský zákoník: rodinné právo. Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

²⁰ § 1643 ObčZ.

²¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela; MERTIN, Václav a HERMANOVÁ, Petra. Dítě mezi otcem a matkou. Praha: EEZY, 2022. ISBN 978-80-908391-8-2.

2. Práva a povinnosti matky vůči dítěti

Matka je dle kogentního ustanovení § 775 občanského zákoníku definována jako žena, která dítě porodila. Porod je tedy jedinou relevantní skutečností, kterou se určuje mateřství. Na základě tohoto ustanovení vzniká právní pouto mezi dítětem a matkou. Dítěti také zároveň vznikají další příbuzenské vztahy. Vznik právního pouta mezi matkou a dítětem není vázán na jakýkoliv projev vůle rodičí ženy ani jiné osoby, a proto platí že jednou vzniklý právní vztah mezi matkou a dítětem nemůže být předmětem jakékoliv volní dispozice. Proto odložením dítěte do babyboxu biologický vztah mezi matkou a dítětem nezaniká, mateřství se totiž nelze zříci, odmítnout ani vzdát.²²

Pravidlo, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila se užívá již od starověku. Již v starověkém římském právu se užívalo zásady *mater semper certa est*, tedy matka je vždy jistá. Několik stovek let byla tato zásada považována za tak samozřejmou, že dokonce nebyla v psaném právu výslovně zakotvena. V dnešní moderní době by však tato zásada nemusela být tak samozřejmá, a proto se stala znovu psaným ustanovením v občanském zákoníku. Důvodem pochybností by mohla být například moderní metoda asistované reprodukce, zejména heterologní inovuací. Na jejíž základě žena přijme darované vajíčko od jiné ženy a nosí a porodí pak dítě které od ní geneticky zcela nepochází.²³

Vzhledem k této zásadě musí mít každé dítě matku, jinak by se na svět vůbec nedostalo. Vztah mezi dítětem a matkou představuje základní statusový poměr, jelikož zprostředkovává i vztah k otci. Z toho, že statusový vztah mezi dítětem a otcem je zprostředkován matkou plyne, že určení otcovství je možno teprve pokud je určeno mateřství. Otec dítěte se po staletí určuje na základě domněnek otcovství, tedy pouze na základě nepřímých skutečností.²⁴ V dnešní době však není nutné do knihy narození, kterou vede matriční úřad, uvádět otce dítěte. Pokud není otec znám, zapíše se do knihy narození pouze příjmení matky, které má v době porodu.²⁵

²² DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer

²³ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019.

²⁴ Tamtéž

²⁵ § 19 odst. 6 Zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

Stejně jako matka má vůči dítěti ze zákona práva a povinnosti, má je navzájem i dítě vůči matce.²⁶ Práva a povinnosti rodičů dítěte, jež jsou spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti, tedy dovršením 18 let věku dítěte.²⁷

Důležitým pojmem pro práva a povinnosti rodičů je „rodičovská odpovědnost“. Její úpravu nalezneme v § 865 a následujících Občanského zákoníku a je tvořena nejdůležitějšími právy a povinnostmi rodičů vůči dítěti. Výkon práv, které plynou z rodičovské odpovědnosti jsou zároveň povinnostmi rodičů. Matce vzniká rodičovská odpovědnost přímo narozením dítěte, otci vzniká buď současně s matkou anebo po vyřešení otázky otcovství. Do rodičovské odpovědnosti patří péče o dítě, zahrnující zejména péči o zdraví, tělesný, citový, mravní a rozumový vývoj, ochrana dítěte, osobní styk rodiče s dítětem, zajišťování výchovy a vzdělání, určení místa bydliště, zastupování dítěte a spravování jeho jmění.²⁸ Rodičovská odpovědnost může být pozastavena, či omezena, nikoliv se však nelze rodičovské odpovědnosti vzdát či ji jinak zrušit. Rodičovská odpovědnost může zaniknout jedině osvojením dítěte, nicméně rodičovská odpovědnost se po vložení dítěte do babyboxu po právní stránce nemění. K tomuto tisková mluvčí Ministerstva práce a sociálních věcí Andrea Vašáková v roce 2019 sdělila: *„České rodinné právo nezná ani možnost vzdání se rodičovské odpovědnosti k dítěti jednostranným úkonem ze strany rodičů, rodičovská odpovědnost může zaniknout pouze v důsledku osvojení dítěte nebo rozhodnutím soudu o zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti“*²⁹

2.1. Práva matky

Práva matky vůči dítěti můžeme rozdělit do několika kategorií, a to na práva přirozená, práva statusová a práva závazková.

Práva přirozená ipso facto vznikají už z lidské důstojnosti jakožto přirozený jev, který i zákon bere v potaz. Jde například o právo na úctu.³⁰

²⁶ § 855 odst. 1 ObčZ

²⁷ § 856 ObčZ

²⁸ ČESKÝ EGOVERNMENT. *Rodičovská odpovědnost*. Online. ČESKÝ EGOVERNMENT. Gov.cz. 2020.

²⁹ SADDOUNI, Štěpánka. Dvouleté dítě v babyboxu znamená podle úřadů nebezpečný trend. Online. Deník.cz. 2019.

³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017.

Matka má vůči dítěti několik práv, která můžeme podřadit pod kategorii statusových práv. Jde o práva spojená s osobností dítěte, tedy práva která jsou spojená s jeho statusem, tzn. právním postavením dítěte. Řadíme sem například právo na určení jména a příjmení, právo na udělení souhlasu k osvojení dítěte, právo být zapsán v matrice jako rodič a právo prohlásit či popřít otcovství. Veškerá tato práva jsou přímo vykonávána rodiči vůči samotnému dítěti.³¹

Poslední z kategorií práv rodičů a dětí jsou práva závazková. Ta jsou založena na právních skutečnostech, které uznává zákon. Patří sem např. právo na vyživovací závazek mezi dětmi a rodiči ale i vyživovací závazek mezi rodiči a dětmi. Obsahem rodinně právních závazků mohou být jak práva na plnění nemajetkové osobní povahy tak i povahy majetkové.³²

Proti všem právům dítěte zajištěných Úmluvou o právech dítěte pak stojí právo na matky na soukromí, které ji deklaruje Úmluva o lidských právech a základních svobodách v článku 8. V zájmu matky může být utajit svou vlastní totožnost před veřejností, či rodinou, ale právo na utajení své vlastní totožnosti nemůže být přiznáno před dítětem.³³

2.2. Povinnosti matky

Jednou z prvních povinností matky po narození dítěte je registrovat dítě. V případě porodu v nemocnici je postup daný zákonem, vzhledem k tomu že poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení došlo k ukončení porodu, má povinnost nahlásit porod matričnímu úřadu. Pokud k porodu dojde v domácím či v jiném prostředí, má tuto povinnost asistující lékař. A to do 3 pracovních dnů ode dne, ve kterém se dítě narodilo. Pokud však žádný takový lékař u porodu přítomen nebyl, jsou povinni rodiče dítěte či jiná osoba. Taktéž ve lhůtě 3 pracovních dnů. Matce lhůta začíná běžet od okamžiku, kdy je schopna oznámení učinit. Jiné osobě ode dne, kdy se o narození novorozence dozvěděla. Pokud by

³¹ KREJČÍ, Pavla. *Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 856*. Online. Daně, účetnictví, právo, práce a mzdy pro profesionály. 2017.

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017.

³³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. baby-schránek. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2005, 13 (7), 250-253.

k oznámení narození dítěte nedošlo, jednalo by se o přestupek, za který je možné uložit pokutu ve výši až 10.000, - Kč.³⁴

Mezi základní povinnosti matky patří povinnost pečovat o své dítě. Ne každé dítě má stejné nároky na péči, a proto podoba péče o dítě souvisí s věkem dítěte a jeho konkrétními potřebami, které jeho věku odpovídají. Tato péče o dítě zahrnuje jak péči o osobu dítěte, tedy o jeho tělo a jeho duševní potřeby, ale rozhodně také zahrnuje výchovu dítě v nejširším možném smyslu, stejně tak jako ochranu dítěte. Matka by také měla být příkladem pro své dítě, jelikož hraje rozhodující roli ve výchově dítěte. Příkladem by tak měla být pro dítě nejen o tom, jak vůbec žít svůj život, ale také například jak se chovat v rodině a celkově ve společnosti. Výchovu dítěte však může matka částečně svěřit jiné osobě, nicméně povinnost a právo rozhodovat o tom kým a v jakém rozsahu bude dítě vychováváno náleží matce.

Další důležitou povinností je také zajištění vzdělání dítěte. Kdy matka má povinnost při rozhodování o podobě vzdělání dítěte a o jeho pracovním uplatnění, vzít v úvahu jednak názor dítěte, ale také jeho schopnosti a nadání.

Neméně důležitá je povinnost zastupování dítěte při právních jednáních, ke kterým dítě není právně způsobilé. Matka, respektive rodiče dítěte, jsou zákonnými zástupci dítěte, kdy se předpokládá, že jedná-li za dítě jeden z rodičů, druhý s tímto jeho jednáním souhlasí.³⁵

³⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Teoretik. Praha: Leges, 2021.

³⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7478-325-8, str. 107-115

3. Historický vývoj anonymního odkládání dětí

3.1. Obecně

První počátky odkládání dětí nalezneme již z období Mezopotámie, a to v Chamurapiho zákoníku. Tento v dnešní době nejstarší dochovaný zákon v sobě zakotvoval trest za usmrcení potomka. Kdo svého potomka usmrtil, musel mrtvolu dítěte po tři dny a tři noci chovat v náručí. Kdy na vykonání tohoto trestu dohlížel zvláště pověřený svěřenec.³⁶

Děti se neodkládají jen v dnešní době, ale už i v minulosti se některé matky svých dětí zbavovaly. Někdy proto, že se matce nenarodil chlapec, jindy jelikož matka z nejrůznějšího důvodu se o dítě nemohla nebo neodkázala starat. Dávno v minulosti se o takovéto děti starali jejich nejbližší příbuzní, kmeny a klany, v jiném období církevní organizace, obce a města. Když matka chtěla své dítě anonymně a beztrestně opustit, a přitom ho neohrozit na jeho zdraví, odložila jej na veřejném místě nebo v bezpečí nějakého kláštera či podobné instituce.³⁷

Odložení dítěte známe už ze Starověkého Říma, kdy bratři Romulus a Rémus byly dle pověsti pohozeny do řeky a poté odkojeny a vychovány vlčicí, která se opuštěných dětí ujala. Když se Romulus později dostal k moci, nařídil paradoxně vzhledem ke svému původu, že všichni hoši a prvorozená dívka musí být vychováni. Znetvoření hoši a později zrozené dívky mohou být odloženi i po 3. roce svého věku, tedy vyhoštěni z domu otcovského do lesů, pouští. Taktéž stanovil nemožnost otců za tento čin, aby byly stíhány.³⁸

V období Antického Říma bylo praxí nechtěné děti odkládat na veřejných tržištích. Ve Francii byly dokonce zřízeny speciální mramorové mísy, do kterých mohla matka dítě odložit. V Itálii, v Miláně, byl roku 787 založen jeden z prvních domů zvaný Xenodochium, ve kterém žily odložené děti. Po jeho vzoru začala podobná zařízení postupně vznikat v Římě ale i v dalších italských městech. Babyboxům, které známe v současnosti se začaly podobat již schránky z 12. století, které používaly Italové. Šlo o otočná zařízení, která byla namontována do bran či zdí domů pro nalezence, do nemocnic či do klášterů. Matka své dítě odložila, otočením schránky, ve které bylo vloženo dítě jej přemístila dovnitř do objektu a

³⁶ GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008.

³⁷ HESS, Ludvík. Co jste se v novinách nedočeti o babyboxech. [Praha]: Petrklíč, 2009. str. 170

³⁸ GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008.

poté zvonkem upozornila personál. Takto vypadající historicky první babybox zřídil italský papež Inocenc III. v roce 1198.³⁹

3.1.1. V Českých zemích

V minulosti neměly děti na našem území žádná práva, a to ani jedno z nejdůležitějších – právo na život. O tomto jejich právu rozhodoval ve starověku jejich otec. A to tak, že novorozeně bylo položeno k nohám jeho předpokládaného otce, který následně mohl novorozeně „uznat“ za své a to tím, že jej zvedl. Pokud jej nezvedl, tak ho fakticky odsoudil k smrti. Jeho právní moc nad dítětem tedy nebyla téměř omezena, dokonce děti byly po soukromoprávní stránce rovný otrokům. Otec byl vůči dětem soudcem nad všemi jejich přečiny, mohl jim udělovat tresty, a to dokonce i trest smrti. Postavení dětí se změnilo ve Všeobecném zákoníku rakouském z roku 1811, který již obsahoval oddíl O právech mezi rodiči a dětmi.⁴⁰

Ve středověku to neměly lehké ani ženy, a to zejména v případech nechtěného početí. Problémem byla interrupce, za kterou byl často chápán i samovolný potrat. Za interrupci se mohla i nezbožnější dívka či žena dostat do situace, kdy na ni bylo nahlíženo jako na hříšnici, která si zaslouží pouze krutou smrt. Hříšné ženy tak často skončily zasypané zaživa, to dle dobového výkladu odpovídalo zahubení ještě nenarozeného dítěte. Na jiných místech se odsouzeným ženám probodávalo srdce kůlem, upalovaly se či stínaly mečem. Potrat byl totiž chápán jako nejhorší zločin, a z tohoto důvodu jej ani lékaři neprováděli. Tajné potraty prováděly jen porodní báby a to bez jakékoliv odbornější asistence nebo vzdělání. Z těchto důvodů byl potrat často jako jedna z posledních možností, ke kterým se ženy uchýlovaly. Nejdříve zkoušely metody, které si mohly vyzkoušet samy. Proto nosily nejrůznější amulety sloužící k zapuzení plodu, prováděly bylinné kůry a výplachy či horké koupele. Nabízející se možností bylo také skákat z vyššího místa, aby došlo k poškození plodu, některé ženy se dokonce nechaly bouchat přímo do břicha. Další z metod bylo popíjení vody od kovářů, ve které chladili olovo, jenže na následky otravy často umíraly i samotné ženy. Ke krutému trestání žen za interrupci docházelo až do ranného novověku, a to bez ohledu na stupeň těhotenství.⁴¹

³⁹ HESS, Ludvík. Co jste se v novinách nedočeti o babyboxech. [Praha]: Petrklíč, 2009.. 170

⁴⁰ HORA-HOREJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí XI*. Praha: VIA FACTI, 2008.

⁴¹ ČECHOVÁ, Lucie. *Potraty ve středověku. Kruté zákroky a ještě krutější tresty*. Online. Plzeňoviny. 2021.

Interrupce tedy nepřicházeli v úvahu, a proto ve spoustě případech musela žena dítě porodit. Již na počátku 16. století v Praze existoval nalezinec, šlo dokonce o jeden z nejstarších v Evropě, nacházejí se v takzvaném Vlašském špitále pod Jánským vrškem ve Vlašské ulici na Malé straně. Záměr vybudovat špitál vznikl již v roce 1600 italským Lorenzem Ryzpuegerem. Špitál se postup času rozšířil o školu, kapli, ale i pivovar a velké zahrady. V roce 1798 patřil špitál k nejbohatším a nejvýznamnějším ústavům svého druhu v Čechách. Až do 70. let plnil funkci zdravotnického, sociálního i výchovného zařízení. Ze začátku Vlašský špitál fungoval jen jako nemocnice a útulek pro chudé, velmi brzy však začal fungovat také jako nalezinec a sirotčinec, později také jako porodnice.

Do tohoto nalezince byli přijímáni pouze novorozenci a kojenci do 1 roku věku, kteří byli sirotky, odloženými dětmi nebo dětmi tajně porozenými v porodnici, která byla spojená s nalezincem. Ve většině případů tak šlo o zdravé děti, jejich úmrtnost však byla i tak vysoká vzhledem k tehdejšímu minimálnímu znalostem o šíření přenosných nemocí a celkově o medicíně.

Kvůli překročení kapacity a velkému množství vražd dětí převážně svobodnými matkami nařídila Marie Terezie v roce 1762 zřídit zvláštní dům, ve které mohly těhotné ženy nalézt útulek. Za tímto účelem proto bylo nakoupeno několik domů v Soukenické ulici. Peníze však nestačily, a proto v roce 1776 došlo ke sloučení s Vlašským špitálem. Za vlády Josefa II., v roce 1789, došlo v rámci reformy veřejného zdravotnictví ke zrušení špitálu a sirotčince. V tu dobu sirotčinec obývalo 716 sirotků, kteří pracovali v manufaktuře, velká část z nich v něm také bydlela.⁴²

17. srpna 1789 byl porodnice a nalezinec přestěhován do nadační budovy pro duchovní při kostele sv. Apolináře. Kapacita nalezince však záhy nestačila velkému množství matek ani dětí, proto muselo několikrát dojít k jeho rozšíření. Tento nalezinec sloužil k přijímání odložených, ve velké většině nemanželských, dětí, ale také pro přijímání svobodných nemajetných dívek, které před porodem vypomáhaly v porodnici. Šestiletou péči v nalezinci mohly využít také matky svodné, rozvedené či vdovy. Tyto ženy byly většinou až 4 měsíce po porodu využívány jako kojné a to nejen pro své děti, ale i pro ostatní děti nacházející se v nalezinci. Novorozené děti zůstávali v nalezinci až několik týdnů, jakmile to bylo možné, byly za úpravu stupňující se dle věku dítěte dávány do pěstounské péče na

⁴² FN MOTOL. *Nalezinec "Vlašský špitál"*. Online. FN Motol. © 2024.

venkov.⁴³ Zásady pro pěstouny byly formulovány poměrně přesně shrnutím do knížky, kterou každý z pěstounů dostal. Kniha začínala povinností: „*Nalezenci vydávají se pěstounkám vdaným nebo ovdovělým do péče za plat každého všedního dne v zemském nalezinci. Pěstounky, dostavtež se osobně od 8 do 9 hodiny ranní do správní kanceláře nalezince opatřeny čistou a dostatečně velkou dětskou peřinkou a vlněným šátkem*“ mimo tuto povinnost bylo k získání dítěte do pěstounské péče potřeba doložit také vysvědčení způsobilosti a potvrzení od obvodního nebo obecního lékaře. Lékař musel ověřit jednat fyzickou způsobilost rodiny, způsobilost obydlí, ale také způsobilost pěstounky kojit.⁴⁴

3.2. Historický vývoj babyboxů v České republice

Vzhledem k historii ohledně odkládání dětí a pohledu na interrupci bylo ještě před založením babyboxů v České republice, častější a mnohdy i jednodušší nechtěně dítě zabít. Ať už přímo po porodu anebo v útlém věku dítěte, když matka přišla na to, že na jeho výchovu nemá prostředky nebo má nějaké psychické či jiné problémy. Proto nebylo zcela neobvyklé, pokud bylo objeveno dítě v kontejneru nebo na jiném opuštěném místě.

Jedna taková vražda dítěte se stala v dubnu 1997 v Brodku u Přerova. Správce hřbitova našel na hřbitově opřenou o zeď u jednoho z prázdných hrobů igelitku. Když nakouknul dovnitř, uviděl v tašce bezvládné tělíčko novorozence plné modřin. Toto dítě porodila matka sama do záchodové mísy bez toho, aby před porodem chodila na nějaká porodní vyšetření. Matka dítěte tedy nebyla nikde vedená jako těhotná. Ze strachu ze své matky, babičky dítěte, která již nechtěla živit další dítě. Matka chvíli po porodu svého zdravého dítěte vzala nůž a zasáhla novorozeně do krku, hlavy, hrudníku a rukou. Nebyly to však žádné bodnořezné rány, které by poškodily důležité orgány. Proto po dítěti začala šlapat, ale neměla v sobě dost sil, aby tento zruďný čin dokonala. Zabalila tedy dítě do igelitu a hodila dítě do pračky a odešla. Do koupelny přišla babička dítěte, kdy po chvíli se ozvaly dvě tupé rány. Dítě najednou přestalo plakat. Babička vzala dítě do igelitové tašky a odnesla jej k hřbitovu, kde jej zanechala.

⁴³ FN MOTOL. *Nalezinec "U Apolináře"*. Online. FN Motol. © 2024.

⁴⁴ GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008.

Babička však tuto verzi popírá, a tvrdí že ona dítě nezabila, pouze jej odnesla na hřbitov v igelitové tašce. Ze znaleckého posudku vychází, že matka dítěte po porodu netrpěla žádnou laktační či poporodní psychózou, které by ovlivnily její chování. Stejně jako ani jedna z žen v době páchaní trestného činu netrpěly žádnou duševní chorobou nebo poruchou. Po dlouhém a velmi obtížném vyšetřování, při kterém měli vyšetřovatelé 2 rozdílné výpovědi, došli k závěru. Před hlavním líčením však matka dítěte před krajským soudem prohlašuje, že její předchozí výpovědi byly lži a její matka (babička dítěte) za nic nemůže, neboť svého syna zavraždila ona sama. Matka dítěte tedy byla odsouzena k dvanácti letům odnětí svobody. Státní zástupce se hned na místě odvolal a případ tak míří k vrchnímu soudu. Odvolací soud rozsudek ruší a vrací věc zpátky krajskému soudu. Celý proces se takto vlekl několik let. Krajský soud při druhém jednání uložil babičce dítěte za vraždu čtrnáct let ve věznici se zvýšenou ostrahou a matce dítěte uložil trest odnětí svobody na deset let rovněž ve věznici se zvýšenou ostrahou. V případě babičky vrchní soud definitivně potvrdil, avšak v případě matky vrchní soud opět vrátil zpět. Konečný verdikt tak padl až v září 2001, tedy více než čtyři roky od spáchání trestného činu. Matka byla odsouzena za spolupachatelství na vraždě svého syna k dvanáctiletému trestu odnětí svobody.

V této době však bohužel neexistovaly babyboxy, kdyby existovaly, nemusel život novorozeného dítěte takto brutálně vyhasnout a chlapec letos mohl slavit své 27 narozeniny.⁴⁵

3.2.1. Vznik babyboxů

V České republice je zřizovatelem babyboxů společnost BABYBOX – Ludvík Hess a Jakub Hess pomáhají odloženým dětem, z.s., IČO: 27006891, který vznikl 15. 9. 2015. Předsedou správní rady spolku je zakladatel babyboxů pan Ludvík Hess.⁴⁶ Jedná se o spolek občanů, jehož cílem je zejména snaha o záchranu novorozenců, kteří by jinak byli matkou odloženi za podmínek, v nichž by jim hrozila vážná újma na zdraví nebo smrt. Za tímto účelem například instalují babyboxy do zdravotních a jiných zařízení, usilují o humanizaci a obecné blaho

⁴⁵ ŠTĚPÁNEK, Jakub a PÁNKOVÁ, Magdaléna. *Nález novorozence v igelitce otrásl moravskou vesničkou. Matka a babička házely vinu jedna na druhou*. Online. Novinky.cz. 2024.

⁴⁶ Veřejný rejstřík a sbírka listin, BABYBOX - Ludvík Hess a Jakub Hess pomáhají odloženým dětem, z.s., L 16021 vedená u Městského soudu v Praze

společnosti svými vzdělávacími projekty, informují veřejnost o problematice odložených dětí prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků.⁴⁷

S myšlenkou pan Ludvík Hess přišel v roce 2004, kdy čítával o případech opuštěných maličkých dětí, které někdo našel v parku nebo na stanici autobusu anebo ještě hůř, v kontejneru. Proto chtěl udělat něco, co by tuto situaci zmírnilo a aby tolik nechtěných dětí zbytečně nepřicházelo o svůj lidský život.⁴⁸ A tak byl první babybox v České republice otevřen symbolicky na den dětí, dne 1. 6. 2005, na Hloubětínském zámečku, v sídle soukromé kliniky GynCentrum. Na otevření tohoto prvního babyboxu měl mimo jiné velké zásluhy primář kliniky MUDr. Petra Pícha.⁴⁹

V roce 2006 získaly babyboxy od Úřadu pro průmyslové vlastnictví České republiky osvědčení o zápisu ochranné známky. A Ministerstvo zdravotnictví jej začalo evidovat jako zdravotnický prostředek.⁵⁰

K únoru 2024 bylo v České republice, za necelých 21 let existence, v babyboxech odloženo již 262 dětí, zřízeno bylo 87 babyboxů které pokrývají různé kouty České republiky.⁵¹

3.2.2. Po vzniku babyboxů

Již při začátku vzniku babyboxů se lidé rozdělili na dva tábory – odpůrci a příznivci těchto ochranných stránek pro nechtěné děti. Samotné Ministerstvo zdravotnictví bylo ze začátku na straně odpůrců a první babybox proto dokonce vznikl přes nesouhlas Ministerstva zdravotnictví, které bylo jednoznačně proti.

Právě to, že byl první babybox otevřen přes odpor Ministerstva zdravotnictví, vyvolalo velký mediální zájem a tím vznikla velká publicita, a tedy se hojně šířila informace o otevření této schránky pro odložení nechtěného dítěte mezi veřejnost. Pohled Ministerstva zdravotnictví na babyboxy se měnil podle zrovna úřadujícího ministra. Mgr. Tomáš Cikrt, bývalý mluvčí Ministerstva zdravotnictví, sdělil, že jeho firma je proti babyboxům. Poté sám ministr MUDr. Tomáš Julínek, MBA sdělil, že z babyboxů není nadšen jako jeho předchůdce, ale rozhodně není proti. Následující ministryně zdravotnictví, Ing. arch. Daniela

⁴⁷ HESS, Ludvík. *Zapsaný spolek*. Online. BABYBOX. Babybox. © 2010.

⁴⁸ MUSIL, Josef. Ludvík Hess nekorektně. Online. Barbar!. 2017, roč. 2017, č. 6.

⁴⁹ Ludvík Hess: Zpráva o babyboxech k 1. srpnu 2010 Archivováno 12. 9. 2010 na Wayback Machine., Babybox – Statim

⁵⁰ HESS, Ludvík. *Zpráva o babyboxech k 23. únoru 2024*. Online. Babybox. 2024.

⁵¹ Tamtéž

Filipová, byla zcela jistě příznivkyní babyboxů, jak přímo napsala zakladateli Ludvíkovi Hessovi. Další ministryně zdravotnictví Mgr. Dana Jurásková, Ph.D., MBA odmítla v dohledné době budovat babybox ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, jejíž byla ředitelkou, můžeme z toho tedy odvodit, že přímo příznivkyní babyboxů nebyla.⁵² V roce 2005 Ministerstvo zdravotnictví dokonce vydalo k problematice babyboxů stanovisko, ve kterém nedoporučuje, aby babyboxy byly zřízeny: „*Lze předpokládat, že baby-boxy by byly zneužívány především k odkládání dětí cizinců, a to zvláště ze zemí, kde nejsou povoleny UTP (umělé přerušování těhotenství), a dětí zdravotně hendikepovaných vyžadujících finančně vysoce nákladnou zdravotní péči.*“⁵³

Oproti tomu Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo dne 19. 1. 2005 tiskovou zprávu s názvem: „*MPSV nechce bránit vzniku babyboxů*“, ve které sdělilo že dne 11. 1. 2005 proběhlo jednání na Městském soudu v Praze, jehož účelem bylo zejména vyjasnění vzájemných stanovisek týkajících se problematiky babyboxů. Dále ve zprávě ministerstvo poukázalo na zkušenosti s odkládáním dětí v Německu do tzv. Babyklappe. Na základě sociologické studie ze Spolkové republiky Německo bylo prokázáno, že zavedení tohoto zařízení nesnížilo počet usmrcených novorozenců, ba naopak došlo ke zvýšení počtu dětí, které byly jejich rodiči anonymně opuštěni.⁵⁴

Mezi příznivce zřizování babyboxu patří bezesporu soudkyně Městského soudu v Praze JUDr. Monika Vacková, která v dialogu o babyboxech užila slovního spojení, že babyboxy jsou „kamínkem v mozaice možností“, jak naložit s nechtěným dítětem. Dalším příznivcem z Městského soudu v Praze byl také jeho předseda, JUDr. Jan Sváček, který na straně příznivců stojí již od začátku vzniku babyboxů. Taktéž mezi příznivci nalezneme další soudce z Městského soudu v Praze a dalších pražských obvodních soudů jako například JUDr. Libor Vávra, JUDr. Jana Červinková, JUDr. Hana Nová, JUDr. Jiří Stareček, soudce Vrchního soudu v Praze, JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně Okresního soudu Praha východ, Mgr. Markéta Slámová, soudkyně Městského soudu v Praze, a spoustu dalších. Dalším z významných příznivců babyboxů je bezesporu doc. JUDr. Jaroslav Zachariáš, CSc., bývalý ředitel Ústavu státu a práva České

52 Ludvík Hess: Zpráva o babyboxech k 1. srpnu 2010 Archivováno 12. 9. 2010 na Wayback Machine., Babybox – Statim

53 NOVÁ, Hana. Baby-boxy, schránky pro odložené novorozené děti z pohledu právní úpravy. Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví : rodinné právo. 2005, 7 (11), 2-7.

54 BERÁNKOVÁ, Kateřina. MPSV nechce bránit vzniku „baby boxů“. Online. MPSV. 2005.

akademie věd. Který sepsal posudek, jež vysvětluje, že zřízení babyboxů není proti českému ani mezinárodnímu právu a odložení dítěte do babyboxu proto není trestným činem.

Stejně tak jako bylo velké množství příznivců, našlo se i nemalé množství odpůrců. Za jednoho z hlavních odpůrců byl samotným zakladatelem babyboxů Ludvíkem Hessem označen MUDr. František Schneiberg (sociální pediatr). Zejména na jeho podnět bylo dne 7. 9. 2007 Vládním výborem pro práva dítěte projednáván babybox kvůli mimo jiné porušení Úmluvy o právech dítěte, a také proto, že údajně dochází při umístění do babyboxu ke zdravotnímu ohrožení dítěte elektrickým proudem a barvou použitou na povrchovou úpravu. Veškerá taková ohrožení odloženého dítěte však byla vyloučena Hygienickou službou, a již v roce 2005 také Českou obchodní inspekcí, která babyboxy prošetřovala zejména z hlediska bezpečnosti a shledala je vyhovujícími.

Mezi další z odpůrců babyboxů patří, dnes již zesnulý, bývalý primář Novorozeneckého oddělení Mulačovy nemocnice v Plzni MUDr. Jiří Liška CSc. Ten mínil, že babyboxy nejsou bezpečné a nabádají matky, aby utajeně rodily doma a tím ohrozily sebe i jejich novorozené dítě. Mezi další hlavní argumenty jeho postoje vůči babyboxům patřila mimo porušování práv dítěte také jejich nedostatečná certifikace. Kdy pokud by selhala technika, tak by mohlo hrozit přehřátí či naopak podchlazení vloženého dítěte.⁵⁵

3.2.3. Současnost

Situace ohledně babyboxů se však v České republice neustále vyvíjí. Současně dokonce babyboxům hrozí zrušení a to proto, že Výbor pro práva dítěte při Organizaci spojených národů doporučuje zrušení babyboxů, a naopak pozdvihuje využívání utajených porodů. Na základě tohoto Závěrečného doporučení Výboru OSN pro práva dítěte z roku 2021 byl Ministerstvem zdravotnictví České republiky v polovině října 2023 zaslán dopis ředitelům českých nemocnic. V tomto dopisu ministerstvo upozorňuje, že Výbor pro práva dítěte při OSN doporučuje zrušení babyboxů a využívání utajených porodů. Zároveň ředitele žádá o informace – kolik žen porodilo ve zdravotnickém zařízení v režimu utajeného porodu v letech 2020, 2021 a 2022, a zda vnímají nějaké překážky

⁵⁵ PROCHÁZKOVÁ, Martina. *Babyboxy vyzývají k ohrožování matky i dítěte, míní jejich odpůrce*. Online. Idnes.cz. 2005.

k využívání možnosti utajeného porodu, případně žádá o nějaké další podněty k problematice utajeného porodu nebo babyboxům. Ředitelé měli své odpovědi zaslat do 31. října 2023.

Na tento dopis zareagoval také zakladatel Ludvík Hess, který zaslal ředitelům nemocnic dopis, ve kterém reaguje na přípis Ministerstva zdravotnictví. Mimo jiné v něm také sděluje, že utajený porod je nedostatečně upraven v zákoně a využít jej mohou pouze svobodné ženy které mají české státní občanství, vdané ženy a cizinky tak ze zákona nemají možnost utajený porod využít, a tak své dítě anonymně odložit. Taktéž zmiňuje že utajený porod není tak anonymní, jak se dle jeho názvu může zdát, jelikož biologická matka je jako účastnice řízení předvolávána k soudním jednáním ohledně jejího dítěte i přes žádost o anonymitu.⁵⁶ Tato situace se začala řešit také na sociální síti Twitter, kde paní poslankyně Mgr. Ing. Taťána Malá, sdílela svůj nesouhlas ohledně nahrazení babyboxů utajenými porody, a to kvůli nedostatečnému poskytování anonymity v České republice v případě utajených porodů. Odpovědělo jí samo Ministerstvo zdravotnictví a to tak, že babyboxy rušit nehodlá. A to hned ze dvou důvodů, jelikož nechce, a hlavně ani nemůže, jelikož gesčně spadají babyboxy pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dopisem adresovaným ředitelům pouze požádali o informace, které dále předají Výboru pro práva dítěte.⁵⁷

Na základě tohoto dopisu získalo Ministerstvo zdravotnictví počty utajených porodů za roky 2020 až 2022 v České republice, kdy v tomto režimu porodilo okolo 40 žen. Tuto informaci předalo Ministerstvo zdravotnictví k podrobnějšímu zpracování Výboru OSN pro práva dítěte.⁵⁸

⁵⁶ KOLÁŘOVÁ, Libuše. *OSN tlačí na likvidaci babyboxů. Evropská unie je pro ně*. Online. JcTEĎ.cz. 2023.

⁵⁷ *Zrušení babyboxů* [@ZdravkoOnline]. Online. 2023.

⁵⁸ Osobní e-mailová komunikace s Ing. Štěpánkou Tyburcovou, Ministerstvo zdravotnictví České republiky, ze dne 9. 2. 2024

4. Základní otázky babyboxů

Babybox je zařízení, do kterého mohou matky odložit své, většinou, novorozené dítě. Jde o speciálně vybavenou a vytápěnou, v teplém období naopak klimatizovanou, schránku s teplotou vzduchu okolo 30°C. Je vyroben z ocelového plechu, má dvouplášťovou konstrukci s vnitřní tepelnou izolací z důvodu montáže ve venkovním prostředí. Babybox se otevírá z obou stran, jedna strana slouží k vložení dítěte a druhá k jeho vyjmutí zdravotnickým personálem. Jeho dveře jsou upraveny uzamykatelným mechanismem, který babybox uzamkne v případě případné poruchy, a to aby nemohlo dojít k vložení dítěte do nefunkčního zařízení. Stejně tak se babybox uzamkne i pokud dojde k výpadku elektrického proudu.⁵⁹

V nemocnici je umístěn monitorovací panel, zpravidla na novorozenecké jednotce intenzivní péče, který je primárně navržený pro sledování obsahu babyboxu. Tento panel zobrazuje zdravotnickému personálu důležité informace, jako je: teplota, napětí, stav dvířek, stav datové sítě, nastavené parametry, které umožňují vzdáleně měnit, a další důležité ukazatele. Na jakékoli odchylky nebo neobvyklé události tyto panely obrazově upozorní. Na naléhavé události či na vložení dítěte navíc upozorňuje hlasem a tónem. Babyboxy také v sobě obsahují integrovanou kameru, díky níž nemocniční obsluha vidí v reálném čase dění v babyboxu. V současné době jsou babyboxy vyráběny firmou Zdeněk Juřica – MONTEL.⁶⁰

Babyboxy mohou být legálně používány pouze v 11 zemích Evropské unie. Z toho nejhustší síť babyboxů je v České republice. Počet dětí, kterou jsou zabity jako novorozenci, se pohybuje stejně jako před zavedením babyboxů, tedy ročně v rámci jednotek. Zavádění babyboxů bohužel nemá vliv na počet vražd novorozených dětí, ale na zvýšení růstu odkládání dětí.⁶¹

⁵⁹ MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, 19(6), 51-54.

⁶⁰ MONTEL. *Pro ty nejmenší v nouzi ostrůvek bezpečí vždy čeká, nesouc naději v těžkých chvílích*. Online. Montel. [2024].

⁶¹ CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ, Magdalena; MATĚJEK, Jaromír a STEINLAUF, Barbora. *Etika v pediatrii a neonatologii*. Praha: Grada Publishing, 2023.

4.1. Obecná právní problematika babyboxů

Jednou z otázek ohledně odložení dítěte do babyboxů je právní charakter odloženého dítěte. Okamžikem vložení novorozence do babyboxu začíná jeho opuštění osobami, které mají povinnost o dítě pečovat, tedy vyživovat a zaopatřovat jej. Odložením do babyboxu však nedochází k vystavení dítěte smrti či k ublížení na zdraví, a tak zákonní zástupci dítěte nemohou být v tomto případě obviněni z trestného činu dle § 195 Trestního zákoníku opuštění dítěte či svěřené osoby. Pokud bylo do babyboxu vloženo dítě, které již bylo zaregistrováno na matričním úřadě, je nutné příslušnému matričnímu úřadu vložení dítěte do babyboxu oznámit. V současné době však pro tuto problematiku nemá vedení matrik žádnou samostatnou úpravu. Problematická může být skutečnost, že zdravotnické zařízení, které přijme dítě prostřednictvím babyboxu bývá zpravidla odlišné od zdravotnického zařízení či jiného místa ve kterém došlo k porodu dítěte. Dítě má status nalezence, což musí zdravotnické zařízení neprodleně oznámit příslušnému matričnímu úřadu.⁶² S ohlášením dítěte na matriku je spojen problém, že v současné době stále neexistuje centrální evidence dětí, jež byly odloženy do těchto anonymních babyboxů, které by průběžně zaznamenávaly údaje o veškerých dětech, které kdy byly do babyboxu odloženy. Bez této evidence nemohou být údaje dětí účinně a rychle předávány mezi zdravotnickými zařízeními a orgánem pro sociálně-právní ochranu dětí a na matriční úřad. A to i přes to že zdravotnické zařízení má i mimo jeho pracovní dobu povinnost oznámit bez zbytečného odkladu odložení dítěte do babyboxu právě orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí a matričnímu úřadu.⁶³

Odložením dítěte do babyboxu nezaniká ani jednomu z rodičů vyživovací povinnost k nezletilému, která je upravena zákonem a trvá dokud dítě není schopno se samo živit. Rodiče mají svému potomku zajistit životní úroveň zásadně shodnou s jejich životní úrovní.⁶⁴ Jedinou možností, jak výživné mezi rodiči a dětmi zaniká je osvojením, jelikož mezi osvojitelem a osvojeným vzniká poměr jako mezi rodiči a dětmi a nahrazuje tak svým způsobem místo biologických rodičů. Z tohoto plyne že v případě odložení dítěte rodiče neplní svoji zákonnou povinnost, jelikož se o dítě přestali starat a vyživovat jej. Pro oba rodiče tak vzniká trestněprávní

⁶² MITLÖHNER, Miroslav. Kritické zamyšlení nad právní problematikou provozu babyboxu. *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. 2008, 18 (1),

⁶³ HOVORKA, Daniel. *Babyboxy – problémové okruhy*. Online. Sřídavka. 2023..

⁶⁴ § 910 a násl. ObčZ

odpovědnost pro trestný čin dle § 196 Trestního zákoníku zanedbání povinné výživy. A to při nejmenším dle odst. 1, který se týká neplnění zákonné povinnosti vyživovat, a to byť i z nedbalosti po dobu delší než čtyři měsíce. Soud by také mohl najít důvody k užití odstavce 2, který zní: „*Kdo se úmyslně vyhybá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“, hlavním důvodem odložení dítěte by však muselo být právě úmyslné neplnění vyživovací povinnosti. Aby se rodiče vyhnuli páchání trestného činu zanedbání povinné výživy, měli by pravidelně poukazovat na účet zařízení ve kterém je dítě umístěno po odložení do babyboxu příslušnou finanční částku na výživu dítěte.⁶⁵ V praxi by to však znamenalo ztráty anonymity rodičů při odložení dítěte.

Problémem je také rozsah zveřejňování údajů ve sdělovacích prostředcích o dětech odložených do babyboxů, které provozovatelé babyboxů často zveřejňují, přičemž nerespektují právo tohoto dítěte na ochranu soukromí, rodinného života a taktéž tím porušují mlčenlivost zdravotnického zařízení, která je stanovena § 51 zákonem č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách.⁶⁶ Přitom v trestním právu je soukromí dítěte celkem striktně chráněno. Jelikož nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší osmnácti let (mladistvém).⁶⁷

Ohledně odkládání dětí vyvstávají také otázky týkající se zdravotního stavu dítěte, přesněji jeho případné vady či hendikepu. V České republice již jsou zkušenosti s tím, že do babyboxu byly odloženy děti, které měli nějaký hendikep. Tyto děti jsou pak obecně méně žádané u adopce, i péče o ně bývá většinou nákladnější a složitější. Otázka s tím související tedy zní: Věděla matka o riziku hendikepu svých „nechtěných“ dětí? Jednou z možností je, že matka vloží dítě do babyboxu, protože o hendikepu ví. Odložením dítěte se tak zbaví odpovědnosti za toto dítě, které po finanční stránce přecházejí na stát. V druhém případě matka vloží dítě do babyboxu, i když o hendikepu dítěte netuší. Odložením chce vyřešit svou nepříznivou situaci, která ji tíží. Po určité době, kdy si matka bude moci dovolit dítě, které bude schopna vychovávat a bude chtít založit novou rodinu, tak kvůli odložení prvního nechtěného dítěte nebude vědět, že je nositelkou nějaké genetické

⁶⁵ MITLÖHNER, Miroslav. Kritické zamyšlení nad právní problematikou provozu babyboxu. Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky. 2008, 18 (1).

⁶⁶ HOVORKA, Daniel. *Babyboxy – problémové okruhy*. Online. Sřídavka. 2023.

⁶⁷ *Ochrana dětí*. Online. STÁTNI ZASTUPITELSTVÍ ČR. Veřejná žaloba. © 2024.

zátěže. Tato zátěž se může přenést i na její další, chtěné, dítě které se může narodit s genetickou vadou. Té by bylo možné zabránit, pokud by matka svou anamnézu znala.⁶⁸

4.2. Právní úprava v České republice

Velkým problémem babyboxů je, že v českém právním řádu nejsou konkrétně babyboxy upraveny v žádném zákoně a ani v jiném právním předpisu. V našem právním řádu neexistuje žádné ustanovení, které by upravovalo existenci a zřizování babyboxů po legislativní stránce. Překvapivě žádnou definici babyboxů nenalezneme ani v legislativě která se vztahuje k zdravotnickým zařízením a zdravotním službám, a to i přesto to, že většina babyboxů je provozována právě při zdravotnických zařízeních. Kvůli neexistující právní úpravě vznikají kompetenční spory o to, kdo by měl být odpovědný za provoz, technickou stránku babyboxů ale i spory ohledně odpovědnosti za odložené dítě. Právní úprava existuje v podobných institucích, a to například pokud rodiče dítěte chtějí dítě svěřit do náhradní výchovy nebo pokud neprovdaná žena požádá o utajený porod, nicméně pro odložení dítěte do babyboxu právní úpravu nemáme. V našem právním řádu neznáme ani možnost vzdát se rodičovské odpovědnosti k dítěti jednostranným projevem vůle ze strany rodičů.

Rovněž nemáme upravený žádný závazný standardizovaný postup, podle kterého by měla být řešena situace po odložení dítěte. Konkrétně kam dítě po odložení matkou do babyboxu přemístit, jakou přesnou roli má soud, zdravotnické zařízení či orgán sociálně-právní ochrany dítěte. V praxi se jedná spíše o nahodilou spolupráci nežli o legální závazný postup. V této souvislosti bylo v březnu 2006 Ministerstvem práce a sociálních věcí vydáno Doporučení k postupu příslušných obecních úřadů při odložení dítěte do babyboxu.⁶⁹ O šest let později, tedy v roce 2012, bylo vydáno Ministerstvem práce a sociálních věcí aktualizované doporučení metodického postupu s názvem Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu, ze dne 7. května 2012. Toto doporučení je rozděleno do několika sekcí, které se týkají různých případů, jelikož situace

⁶⁸ LUKEŠOVÁ, Jaroslava a NEDUCHALOVÁ, Anna. Chcete mě?!!. In: WINTEROVÁ, Alena a DVOŘÁK, Jan (ed.). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 295-302.

⁶⁹ HOVORKA, Daniel. *Babyboxy – problémové okruhy*. Online. Sřídavka. 2023.

nalezených dětí mohou být rozdílné. Upravuje tedy například postup, když je totožnost dítěte a rodičů známá, stejně jako postup, když je totožnost dítěte neznámá. Předmětem úpravy je také místní příslušnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí.⁷⁰

Nicméně ani jedna z těchto metodik či doporučení nemůže nahradit nepřítomnost právních norem ve vztahu k anonymnímu odkládání dětí do babyboxu.

K řešení problematiky anonymního odkládání dětí lze užít pouze obecnou právní úpravu. Vzhledem k tomu, že z velké části nám problematika odkládání dětí spadá do sféry základních lidských práv, je nutné se zabývat nejdříve ústavním pořádkem České republiky, zejména Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod. Babyboxy se totiž opírají o Ústavu a o historickou společenskou snahu pomáhat slabým a bezbranným. Podobná zařízení jsou skoro po celém světě a skoro po celou historii lidstva existovala, jenom se jinak jmenovala a nebyla vybavena moderním elektronickým systémem jako v dnešní době.⁷¹

4.2.1. Ústavní pořádek České republiky

Ústavní pořádek České republiky nám dle čl. 112, mimo jiné ústavní předpisy, tvoří zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky a Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod). Listina základních práv a svobod je dle čl. 3 Ústavy součástí ústavního pořádku České republiky.

V Listině základních práv a svobod je pro problematiku odkládání dětí důležitý hned čl. 1, který stanovuje, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i právech. Dále, také že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Neopomenutelný je také čl. 6 Listiny základních práv a svobod, který upravuje právo na život. Jde o jeden z nejvíce citovaný článků ohledně odkládání dětí do babyboxu. Stojí totiž proti ostatním právům dítěte, jako např. právu znát své biologické rodiče a být jimi vychováván. Oproti ostatním právům je však právem silnějším, jak vyplývá i z nálezů Ústavního soudu č. I. ÚS 1565/14 „Život je

⁷⁰ JINÁ CESTA K OSVOJENÍ – „BABYBOX“. Online. Staň se náhradním rodičem. 2020.

⁷¹ HRON, Michal. Zrušte babyboxy, naléhá OSN na Česko. Nesmysl, oponuje zakladatel. Online. Idnes. 2011, roč. 2011.

*základní lidskou hodnotou a právo na život má mezi lidskými právy zvláštní postavení. Bývá označováno jako, nejdůležitější lidské právo – nebo právo, nejvyšší-. Porušení tohoto práva vedoucí k usmrcení člověka patří k nejzávažnějším porušením lidských práv. To již z toho důvodu, že není způsobu, jak jej vůči přímé oběti odčinit. Listina chrání právo na život ve svém čl. 6 a systematicky jej tak řadí na začátek výčtu katalogu základních práv, což podtrhuje jeho význam. Proto právní řád demokratického právního státu musí zájmy chráněné tímto právem chránit zvláště efektivně.*⁷²

Důležitá jsou také ustanovení ohledně rodinného života. Ty nám ve vztahu k ochraně osobnosti upravuje zejména čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, týkající se ochrany před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. S rodinným životem pak souvisí zejména čl. 32 Listiny základních práv a svobod. Podle tohoto článku je stát povinen i k aktivní podpoře rodiny, rodičovství a mateřství a k jejich ochraně, stejně jako k zvláštní ochraně dětí a mladistvých. Pojem rodičovství byl začleněn do českého právního systému prostřednictvím zákona o rodině (zák. č. 94/1963 Sb.), který se zabýval stanovením právního statutu rodičů. Úmluva o právech dítěte zdůrazňuje, že základní péči o dítě mohou vykonávat rodiče, členové širší rodiny nebo jiné vhodné osoby, a dítě má právo na udržení a ochranu svých vztahů s nimi. V případě kolize pak Úmluva o právech dítěte pojem rodičovství chápe spíše ve smyslu biologického rodičovství, neboť zakotvuje v čl. 7 právo dítěte znát své rodiče. Česká republika jako smluvní strana Úmluvy o právech dítěte je povinna zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž musí brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů nebo zákonných zástupců a musí pro to činit všechna potřebná zákonodárná a správní opatření; zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.⁷³

⁷² WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., CHALUPOVÁ, M., KILIAN, P., PROCHÁZKA, V., TOMKOVÁ, M. a kol. Listina základních práv a svobod: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

⁷³ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., CHALUPOVÁ, M., KILIAN, P., PROCHÁZKA, V., TOMKOVÁ, M. a kol. Listina základních práv a svobod: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

4.2.2. Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník je základním právním předpisem obecného občanského práva. Vzhledem k tomu že neexistuje žádný speciální zákon, který by upravoval problematiku babyboxů, použije se právě občanský zákoník a jeho obecná ustanovení.

Ohledně práva matky odložit dítě do babyboxu je možné užit § 81 odst. 1 Občanského zákoníku, na jehož je základě je každý povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Odpůrci babyboxů by však mohli odporovat, že dítě by na základě tohoto ustanovení občanského zákoníku mohlo chtít žít se svoji biologickou matkou a o tuto možnost odložením přichází, stejně jako o možnost znát svůj biologický původ. Podle § 82 odst. 1 Občanského zákoníku by pak dítě mělo mít možnost po zjištění, že bylo po narození odloženo do babyboxu, právo domáhat se aby byl odstraněn následek dotčení jeho osobnosti – tedy aby byl vrácen zpět své biologické matce. Toho však v praxi nelze dosáhnout, neboť odkládání dítěte do babyboxů je z velké části anonymní a tak biologickou matku odloženého dítěte nikdo nezná.

V druhé části Občanského zákoníku (§ 655–975) je upraveno právo rodinné. V souvislosti s babyboxy jsou důležité hlavně ustanovení Hlavy II. týkající se příbuzenství a švagrovství. Důležitými ustanoveními jsou zejména ta ohledně mateřství, otcovství a rodičovské zodpovědnosti. Z Hlavy III. patří mezi klíčová ustanovení ta o opatrovníkovi dítěte.

4.3. Postupy soudů, jiných orgánů a institucí po odložení dítěte do babyboxu

Z tiskové zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem „MPS vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů“ ze dne 16. 3. 2006 vychází, že ohledně postupu po odložení dítěte do babyboxu byl v roce 2006 Ministerstvem práce a sociálních věcí vydán metodický pokyn. Tento pokyn byl zaslán orgánům sociálněprávní ochrany a dalším subjektům, které jsou zřizovatelem a provozovatelem babyboxů, dále nestatním subjektům poskytujícím okamžitou péči ohroženým dětem, Ministerstvu zdravotnictví a Ministerstvu spravedlnosti. Kdy cílem tohoto pokynu je zejména aby se odložené děti co

nejrychleji vrátily do vlastní rodiny nebo aby pro ně bylo příslušnými orgány nalezena rodina náhradní, a to v co nejkratší možné době.⁷⁴

4.3.1. Zdravotnické zařízení

Zdravotnickým zařízením se rozumí prostory určené pro poskytování zdravotních služeb.⁷⁵ Co se samotného postupu týče, tak po odložení dítěte do babyboxu musí být nemluvně neprodleně převzato do zdravotnického zařízení. Po vložení dítěte do anonymní schránky se dvířka babyboxu po patnácti sekundách samovolně zavřou. Po zavření dveří se spustí zvuková a světelná signalizace. Je-li babybox umístěn v zdravotnickém zařízení, oznámení, že se dítě v babyboxu nachází, přijde zdravotnickému personálu novorozeneckého oddělení.⁷⁶ Mimo audio oznámení chodí také pověřeným osobám oznámení na mobilní telefon ve formě SMS zprávy. Vzhledem k tomu, že velká většina babyboxů je umístěna v blízkosti zdravotního zařízení, trvá tak jen malou chvíli, než se dítě dostane z babyboxu do odborné péče zdravotníků, kteří si po vyzvání neprodleně dítě, jež se v babyboxu nachází, vyzvednou druhými dvířky z vnitřní strany budovy.⁷⁷

Některé babyboxy jsou však umístěny i mimo zdravotní zařízení, například v budově městského úřadu, i v tomto případě je postup převzetí dítěte do zdravotnického zařízení obdobný a jde o rychlost. Babybox taktéž patnáct sekund po vložení dítěte zavře svévolně dvířka. Mimo zdravotního personálu však bude zvukově a světelně formou alarmu také vyrozuměna recepce budovy, ve které se babybox nachází. Úkolem služby z recepce či jiné pověřené osoby je po zaznění alarmu se co nejrychleji dostat k zadní straně zařízení. Pověřená osoba po otevření babyboxu zkontroluje stav dítěte, nesmí na něj však sahat, ledaže by dítě bylo zjevně v ohrožení života. V této situaci by byl povinen zajistit první pomoc. Poté recepční či jiná pověřená osoba zavolá na dispečink záchranné služby kvůli potvrzení, že se jedná o skutečné dítě, jež je v babyboxu odloženo. Následně pro

⁷⁴ BERÁNKOVÁ, Kateřina. *MPSV vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů*. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2006. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/826137/160306b.pdf>. [cit. 2024-02-24].

⁷⁵ § 4 odst. 1 zák. č. 372/2011 Sb. zákon o zdravotních službách

⁷⁶ NEMOCNICE PARDUBICKÉHO KRAJE. *Babybox*. Online. Nemocnice Pardubického kraje, Orlickoústecká nemocnice. B. r.

⁷⁷ NEMOCNICE PARDUBICKÉHO KRAJE. *Babybox*. Online. Nemocnice Pardubického kraje, Orlickoústecká nemocnice. B. r.

dítě přijede sanitka s lékařem, která si dítě převezme do nemocnice na novorozenecké oddělení.⁷⁸

U vyzvednutí dítěte z babyboxu musí být přítomni dvě osoby zdravotnického personálu, které se po příchodu na oddělení starají o kompletní příjem dítěte, pořízení dokumentace a fotografií, odebrání stěrů a provedení dalších potřebných vyšetření. Povinností zdravotní sestry, která vyzvedla dítě z babyboxu, je zejména informování lékaře o dané skutečnosti, zajištění důkladné fotodokumentace dítěte – tedy fotodokumentace dítěte při nalezení, před svléknutím a při svlékání. Dokumentuje také případné zvláštnosti na těle dítěte. Povinností zdravotní sestry je také zajistit příjem dítěte na oddělení, kdy jej zapíše do číselné řady, označí jako příjmy zvenku, do jména uvede „nejmenovaný“ či „nejmenovaná“, zdravotní pojišťovna se vždy uvádí č. 111 VZP. Dítě vykoupe, označí číslem a pracovním jménem „nejmenovaný“ či „nejmenovaná“.⁷⁹

Zdravotnické zařízení, respektive ošetřující lékař odloženého dítěte na novorozeneckém oddělení má povinnost neprodleně informovat Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) o skutečnosti, že dítě bylo do babyboxu umístěno.⁸⁰ V zájmu zajištění co nejrychlejšího informování orgánu sociálně právní ochrany dětí je žádoucí prvotní nejdůležitější informace o odložení dítěte telefonicky. Tyto informace je poté nutné potvrdit a doplnit písemnou formou. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby každý poskytovatel zdravotních služeb který babybox provozuje, měl k dispozici pohotovostní telefonní spojení na příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, na jehož základě je umožněno operativní předání informace o odloženém dítěte pověřenému pracovníkovi OSPOD i v mimopracovní době nebo o víkendech či svátcích.⁸¹ Nutné je také vyrozumět primáře novorozeneckého oddělení, které poté kontaktuje sociální oddělení nemocnice a její sociální pracovníci. Tato pracovnice poté jedná a spolupracuje se sociální pracovníci OSPOD o umístění dítěte do kojeneckého ústavu nebo Fondu ohrožených dětí (FOD).

Vyrozuměna musí být také matrika. Kdy ošetřující lékař novorozeneckého oddělení vypíše zprávu o nalezení dítěte, která musí obsahovat: datum a hodinu

⁷⁸ ŠINDELÁŘ, Rudolf. *Babyboxy v Česku: Tohle se děje s dítětem když ho odložíte do ocelové schránky*. Online. Extra.cz. 2019.

⁷⁹ MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, 19(6), 51-54.

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu*. Online. Babybox. 2012.

nálezu dítěte, hmotnosti a míru dítěte, jeho pravděpodobný datum narození a zda bylo u dítěte v babyboxu přítomno něco, co by mohlo identifikovat matku nebo samotné dítě (typicky rodný list dítěte či dopis matky). Tato zpráva se následně zašle sociální pracovníci nemocnice na matriku příslušného města, ve kterém bylo dítě odloženo. Matriční úřad na základě této zprávy přidělí odloženému dítěti rodné číslo a vystaví první rodný list na jméno „nejmenovaný“ či „nejmenovaná“. O jménu a příjmení dítěte následně rozhodne soud. Po rozhodnutí soudu se na jeho základě vystaví druhý rodný list, který již bude obsahovat jméno a příjmení dítěte.⁸²

4.3.2. Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Dle § 4 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je sociálně-právním orgánem orgán, který má toto postavení přiděleno zákonem. Tedy krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Místní příslušnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí se určuje, je-li známa totožnost odloženého dítěte dle místa trvalého pobytu dítěte.⁸³ Není-li totožnost dítěte známa, pak bude místně příslušným úřadem obecní úřad obce s rozšířenou působností a obecní úřad podle umístění babyboxu, ve kterém bylo dítě nalezeno.⁸⁴

Stejně jako místní příslušnost, tak i postup orgánu sociálně-právní ochrany dětí je rozdílný v případě známé a neznámé totožnosti odloženého dítěte. Pokud je odloženo dítě, jehož totožnost je známá, musí prvně orgán sociálně-právní ochrany dětí kontaktovat rodiče dítěte i jeho další příbuzné nebo blízké osoby rodiny. Účelem kontaktování je konzultace a nabídka spolupráce při řešení nepříznivé situace, ve které se rodina nachází. Pokud se rodiče rozhodnou si dítě ponechat, je úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí zajistit rodičům dítěte veškerou pomoc, podporu a poradenství s přihlédnutím k důvodům, které rodiče k odložení dítěte do babyboxu vedly.⁸⁵

⁸² MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, 19(6), 51-54.

⁸³ § 61 odst. 1 zák. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

⁸⁴ § 61 odst. 3 písm. a) a odst. 4 zák. č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí

⁸⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu. Online. Babybox. 2012.

Hlavním úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dítěte je s patřičným urychlením nalézt odloženému dítěti náhradní rodinu, a to nejlépe kontaktováním rodiny případných žadatelů o náhradní rodinnou péči.⁸⁶ Orgán tedy činí nezbytné kroky, k tomu, aby dítě po propuštění ze zdravotnického zařízení mělo vyřešenou osobní péči ale i jeho situaci po právní stránce.

Vzhledem k tomu že odložené dítě nemá po odložení svého zákonného zástupce, který by jej mohl zastupovat a rozhodovat v jeho záležitostech, například o jeho dalším umístění či o tom kdo bude zajišťovat jeho další péči, musí orgán pro sociálně-právní ochranu dětí podat návrh k soudu na ustanovení poručníka a návrh na určení jména a příjmení dítěte.⁸⁷ Do doby, než soud rozhodne o ustanovení poručníka dítěti, zastupuje jej při neodkladných úkonech v zájmu dítěte OSPOD.⁸⁸ Dále orgán na základě posouzení konkrétní situace podává podnět nebo návrh soudu k předběžnému opatření kterým se dítě svěřuje do péče fyzické osoby nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či do kojeneckého ústavu.⁸⁹

4.3.3. Soud

4.3.3.1. Příslušnost

Soud v řízení ve věcech péče o nezletilé ve vztahu k odložení dítěte do babyboxu rozhoduje zejména o jménu a příjmení nezletilého odloženého dítěte, o jeho péči, určení data narození o opatrovnictví a poručnictví nezletilého a o dalších potřebných věcech.⁹⁰ Ve všech těchto věcech se soud řídí zákonem č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, § 466 a následujících, jde tedy o řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Vzhledem k tomu že odložené dítě nemá žádné bydliště, podle kterého by se za normálních okolností určoval místně příslušný soud, bude místně příslušným soudem ten soud, v jehož obvodu působnosti bylo dítě nalezeno, tedy odloženo do babyboxu. Tento soud bude zakročovat až do doby, dokud nebude pravomocně rozhodnuto o tom, které osobě bude dítě svěřeno do péče. V nejzazším případě bude tento soud rozhodovat o nařízení ústavní výchovy nebo do svěřeni do

⁸⁶ HESS, Ludvík. Co jste se v novinách nedočteli o babyboxech. [Praha]: Petrklíč, 2009. str. 45

⁸⁷ LANGER, Jiří. *Babybox – a co dál?* Online. Liberecký kraj. 2011.

⁸⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu. Online. Babybox. 2012.

⁸⁹ BERÁNKOVÁ, Kateřina. *MPSV vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů.* Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2006.

⁹⁰ § 466 zák. č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

péče zařízené pro děti které vyžadují okamžitou pomoc. Místně příslušný soud určený dle obvodu nalezení bude transformován na jiný soud pokud má fyzická osoba, jež vykonává na základě rozsudku náhradní rodinnou či pěstounskou péči bydliště v obvodu jiného soudu. K postoupení na jiný soud může dle § 467 odst. 2 zákona č. 2922/2013 Sb. o zvláštních řízení soudních dojít, pokud má pěstoun bydliště v obvodu působnosti jiného soudu nežli soud zakročující.⁹¹ Ve všech věcech péče soudu o nezletilé musí soud rozhodnout s co největším urychlením, aby se dítě co nejdříve dostalo do nové rodiny. Rozhodnutí ve věci samé by zpravidla mělo být vydáno do 6 měsíců od zahájení řízení.⁹²

4.3.3.2. Předběžná opatření

Velká většina návrhů orgánu sociálně-právní ochrany dětí k soudu bývá podáváno jako návrh k předběžnému opatření. Tento návrh musí splňovat veškeré obecné náležitosti podání, které jsou stanoveny v § 42 odst. 4 a také náležitosti dle § 75 zák. č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád. Tedy označení soudu, jemuž je návrh určen, označení toho, kdo návrh činí, čeho se týká a co sleduje, tedy čeho se navrhovatel podáním předběžného opatření domáhá. Další nezbytností je vylíčení skutečností o tom, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Dále je nutný datum a podpis navrhovatele či jeho zástupce, nepodává-li se návrh soudu v elektronické podobě.⁹³ Rozhodnutí se vykonává ihned po jeho nařízení, přičemž soud spolupracuje při jeho výkonu s příslušnými orgány veřejné moci.⁹⁴ Soud musí při rozhodování o předběžném opatření vždy respektovat a zajistit nejlepší zájem dítěte. Stejně jako musí jednat o zásahu, který bude přiměřený v dané situaci a bude vyhodnocovat individualitu daného případu. Tedy musí být nalezena rovnováha mezi dotčenými zájmy dítěte a potřebou zachování nejlepšího zájmu dítěte. Nutné je v každém konkrétním případě postupovat s největším urychlením.⁹⁵

⁹¹ § 467. In: JIRSA, J., DERÉOVÁ, A., DOLEŽAL, M., HAVLÍČEK, K., CHARVÁT, P., JANEK, K., KORBEL, F., KOVÁŘOVÁ, D., LICHOVNÍK, T., MÁDR, J., MOTTL, T., NOVOTNÁ, A., PETR, B., PRUDÍKOVÁ, D., SEDLÁK, V., TRÁVNÍKOVÁ, B., TREBATICKÝ, P., VANČUROVÁ, K., VOJTEK, P. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer

⁹² § 471 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

⁹³ § 42 odst. 4 a § 75 zák. č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

⁹⁴ EUROPEAN JUSTICE. *Rodičovská zodpovědnost – právo péče o dítě, právo na styk s dítětem*. Online. European Justice. 2022.

⁹⁵ KYSELKOVÁ, Radka. Předběžná opatření při ohrožení dítěte i v kontextu německé úpravy. *Právní rozhledy*. 2024, roč. 32, č. 3, s. 67-75.

Důležité ustanovení ohledně předběžných opatření je § 924 ObčZ, jež zní: „*Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.*“ Kdy podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku jde o základní a zároveň výchozí ustanovení pasáže věnované zvláštním situacím, do nichž se dítě může dostat.⁹⁶

Česká právní úprava se v případě předběžných opatření vyjadřuje dvojkolejností, a to rozlišováním mezi tzv. pomalým a rychlým předběžným opatřením. Hlavním rozdílem těchto dvou předběžných opatření je aktivní legitimace k podání návrhu na nařízení předběžného opatření a dále předpoklady, za nichž je možné zasáhnout. Pomalá předběžná opatření nám upravuje § 74 a násl. OSŘ. Jedná se o obecnou úpravu předběžných opatření v rámci civilního řízení, která jsou využitelná i v rámci úpravy poměrů nezletilého dítěte. U těchto předběžných opatření zákon stanoví sedmidenní lhůtu pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Naproti tomu tzv. rychlá předběžná opatření nalezneme upravená v § 452 a násl. ZŘS. Kdy v tomto případě je stanovena lhůta pro rozhodnutí jako bezodkladná, maximálně však do 24 hodin od zahájení řízení. Pokud by soud rozhodl až po uplynutí této lhůty, musel by skutečnost zdůvodnit v rámci odůvodnění rozhodnutí.

Vážnost situace, která je reflektována prostřednictvím § 924 ObčZ vyžaduje okamžitý zásah ve smyslu § 452 TRS, nikoliv až v rámci 7 dní podle § 74 a násl. OSŘ. Pokud však není potřeba akutního zásahu, lze využít pomalé předběžné opatření.⁹⁷

4.3.4. Policejní orgán

Babyboxy nespádají do kompetence Policie ČR, policisté tedy nebudou pátrat po rodičích dětí, jež dítě do babyboxu odložili. Výjimkou jsou zákonné případy, tedy pokud nese odložené dítě známky násilí a vznikne-li podezření, že se dítě mohlo stát obětí trestného činu. Jde tedy o případy, ve kterých by policie pátrala

⁹⁶ KYSELKOVÁ, Radka. Předběžná opatření při ohrožení dítěte i v kontextu německé úpravy. *Právní rozhledy*. 2024, roč. 32, č. 3, s. 67-75. I

⁹⁷ KYSELKOVÁ, Radka. Předběžná opatření při ohrožení dítěte i v kontextu německé úpravy. *Právní rozhledy*. 2024, roč. 32, č. 3, s. 67-75.

po rodičích dítěte i bez jeho odložení do babyboxu.⁹⁸ I když se biologičtí rodiče odložením dítěte do babyboxu nedopouštějí trestného činu opuštění dítěte či svěřené osoby podle § 195 Trestního zákoníku, i tak je vhodné, aby Policie České republiky u každého odloženého dítěte zahájila pátrání po osobě, která dítě do babyboxu odložila. Může se totiž stát, že dítě do babyboxu neodložili jeho rodiče, ale nějaká jiná osoba, která dítě protiprávně odebrala či unesla. Tato situace je potřeba vyloučit.⁹⁹

Dítě po narození musí být dle čl. 7 a 8 Úmluvy o právech dítěte registrováno. Stejně tak musí být bez odkladů registrováno i dítě odložené do babyboxu. Dle § 17 zák. č. 301/2000 Sb., O matrikách, jménu a příjmení a o změně souvisejících zákonů se zápis o narození dítěte jehož totožnost není známa do knihy narození zapisuje na základě výsledků šetření policejních orgánů a lékařských zpráv, které obsahují sdělení o pohlaví dítěte a jeho pravděpodobném datumu narození. Tento výsledek šetření a lékařská zpráva je předána policejním orgánem, jež šetření prováděl, přímo matričnímu úřadu, aby registraci mohl učinit.¹⁰⁰

4.3.4. Cesta do náhradní rodiny

Každé dítě by mělo vyrůstat v klidném a harmonickém prostředí s vyhovujícími životními podmínkami. Dojde-li však k odložení dítěte jeho biologickými rodiči je potřeba aby tomuto dítěti byla co nejdříve nalezena optimální náhradní výchova. Ta je v České republice je uskutečňována formou náhradní rodinné péče nebo ústavní péče.

4.3.4.1. Náhradní rodinná péče obecně

Náhradní rodinná péče má, vzhledem k významu rodinného prostředí pro vývoj dítěte, přednost před péčí ústavní.¹⁰¹ Jde o nekolektivní péči o ohrožené děti, která je vykonávána náhradními rodiči v jejich rodině. Dětem je tak umožňováno vyrůstat v prostředí, které je nejvíce podobné jejich vlastní rodině. Tato péče má několik forem, kdy nejčastěji se jedná o osvojení, dále sem spadá pěstounská péče,

⁹⁸ MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, 19(6).

⁹⁹ HOVORKA, Daniel. *Babyboxy – problémové okruhy*. Online. Sřídavka. 2023.

¹⁰⁰ HESS, Ludvík. *Co jste se v novinách nedočeti o babyboxech*. [Praha]: Petrklíč, 2009. str. 42-43

¹⁰¹ *Systém náhradní péče*. Online. ŠANCE DĚTEM. Šance Dětem. 2012, 18. 10. 2023.

pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství s osobní péčí nebo svěřenectví.¹⁰²

4.3.4.2. Osvojení

Nejběžnější náhradní rodinou péčí v souvislosti s babyboxy je osvojení dítěte. Po všech výše uvedených šetření orgánů a rozhodnutích soudů se odložené dítě, dovoluje-li to jeho zdravotní stav, může dostat do nové rodiny právě osvojením. Jde o převzetí cizího dítěte osvojitelem za vlastní, kdy při osvojení dítěte je nutný takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem.¹⁰³ Osvojení dítěte z babyboxu je mnohdy rychlejší nežli osvojení jiného dítěte. Jeho rodiče nejsou známi, a tak není potřeba čekat na souhlas rodičů s adopcí. Je-li odložený novorozenec zdravý, může se tak již po pár dnech po porodu z rukou lékařů dostat přímo do nové rodiny, a tak nemusí strávit v kojeneckém ústavu ani den. Tedy zatímco tradiční způsob osvojení kojence přes ústav trvá v České republice minimálně dva měsíce, někdy dokonce i rok, tak zdravé dítě z babyboxu může být u svých nových rodičů už třeba týden po porodu. Pokud totiž matka porodí v porodnici s rozhodnutím dát dítě k adopci, může tak udělat nejdříve šest týdnů po porodu.¹⁰⁴

V případě rychlého osvojení odloženého dítěte může být problémem zdravotní riziko. František Schneiberg z Ústavu sociální medicíny a veřejného zdraví Univerzity Karlovy tvrdí: *"Děti, které odcházejí do náhradní rodinné péče, pocházejí nejčastěji od matek z těch nejnižších sociálních vrstev. Zkušenost z pražského kojeneckého ústavu ukazuje, že třeba každé třetí dítě má pozitivní nález na žloutenku, kterou matka mohla získat při fetování. Dítě z ústavu je sice předané nové rodině až po dvou měsících, ale už se o něm ví daleko víc než čtvrtý den po porodu."* Je tedy možné, že u osvojeného dítěte, které bylo odloženo v babyboxu, může být později odhalena nějaká genetická vada, na kterou lékaři nepřišli během těhotenství, protože biologická matka dítěte k lékaři na kontroly před porodem nechodila. Proto ve většině případů adoptivní rodiče nechtějí, aby dítě bylo osvojeno přímo z porodnice, ale spíše z kojeneckého ústavu, jelikož dítě má již

¹⁰² *Formy náhradní rodinné péče.* Online. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV. 2023.

¹⁰³ § 794 - § 795 ObčZ

¹⁰⁴ ČTVRTEČKOVÁ, Adéla. Babyboxy mohou urychlit adopci. Ale s rizikem. Online. Hospodářské noviny. 2005.

absolvované základní vyšetření, a tak mohou získat alespoň minimální záruky o jeho zdraví.¹⁰⁵ Z toho důvodů musí být rodiče před osvojením upozorněni na skutečnosti, které vyplývají ze zdravotní a jiné dokumentace dítěte, taktéž na případnou absenci některých vyšetření a s tím související rizika. Důležité je rovněž právní poučení o specifičnosti situace dítěte odloženého do babyboxu, například že nedochází k udělení souhlasu rodičů s osvojením ani k určení nezájmu rodičů o dítě soudem, stejně jako je nutné poučit o možnosti vrácení dítěte biologickým rodičům, pokud se přihlásili do pravomocného skončení řízení o osvojení.¹⁰⁶

V případě, že se do doby pravomocného skončení řízení o osvojení dítěte přihlásí osoba, která tvrdí že je biologickou matkou či otcem dítěte a chce si vzít odložené dítě zpět do své péče, je důležité, aby si tato osoba zajistila na vlastní náklady provedení genetického testu DNA, aby skutečnost že je biologickým rodičem potvrdila.¹⁰⁷ Kladným výsledkem genetického testu však proces vrácení dítěte nekončí, nutné je taktéž rozhodnutí orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí a opatrovnického soudu. Situace, ve které matka chce své dítě po odložení do babyboxu zpět do své péče je spíše výjimečná, v roce 2020 kdy babyboxy fungovali 16 let bylo těchto případů dle zakladatele Ludvíka Hesse zhruba pět.¹⁰⁸

4.3.4.3. Svěření do péče jiné osoby

Mimo osvojení odloženého dítěte bývá v případě, že jsou rodiče odloženého dítěte známi, využívána také forma svěření dítěte do péče jiné osoby. O svěření dítěte do péče jiné osoby rozhoduje soud, a to s přihlédnutím k souladu se zájmy dítěte. Pečující osoba musí mít bydliště na území České republiky a musí se svěřením dítěte do osobní péče souhlasit, stejně jako musí poskytovat záruku řádné péče. Nejčastěji se takto osobní péče o dítě ujmou nejbližší příbuzní dítěte nebo osoby dítěti blízké. Péče těchto osob má dokonce přednost před jinými osobami, neodporuje-li to se soulady zájmů dítěte. Pečující osoba je povinna a oprávněny

¹⁰⁵ ČTVRTEČKOVÁ, Adéla. Babyboxy mohou urychlit adopci. Ale s rizikem. Online. Hospodářské noviny. 2005.

¹⁰⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu. Online. Babybox. 2012.

¹⁰⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu. Online. Babybox. 2012.

¹⁰⁸ PROKÝŠKOVÁ, Monika. Matka chce dítě, které odložila do strakonického babyboxu. Bude to složité. Online. Idnes. 2021.

rozhodovat pouze o běžných záležitostech dítěte. O podstatných záležitostech je pečující osoba povinna informovat biologické rodiče dítěte. Další z povinností pečující osoby je udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými i osobami, které jsou dítěti blízké. Vztah mezi biologickými rodiči a dítětem tak v případě této formy náhradní rodinné péče není zcela přetrhán. Soud dokonce stanoví rodičům rozsah výživného, kdy při jeho určení přihlíží na jejich možnosti, schopnosti a majetkové poměry a povinnosti.¹⁰⁹

4.3.4.4. Pěstounská péče

Další z forem náhradní rodinné péče, která se využívá u dětí odložených do babyboxů je pěstounská péče. Jedná se o soukromoprávní institut, jehož primárním účelem je výkon osobní péče o dítě a to osobou odlišnou od rodiče nebo poručníka, pokud jimi tato péče nemůže být vykonávána. Vzhledem k tomu, že z odložení dítěte do babyboxu vyplývá, že rodiče o dítě nechtějí nebo nemohou osobně pečovat, přichází na řadu stát, aby zajistil náhradní péči. Péče by měla být vykonávána v prostředí, které co nejvíce připomíná rodinu. Oproti osvojení dítěte v pěstounské péči nedochází k přijetí cizího dítěte za své, a tak nedochází ke změně statusu dítěte.¹¹⁰ Úkolem soudu je v řízení ve věcech pěstounské péče zejména zjistit, zda jsou splněny veškeré podmínky pro svěření dítěte do pěstounské péče. A jestli by v zájmu dítěte nebylo vhodnější jiné opatření.¹¹¹

Podmínky pro to, stát se pěstounem nalezneme upravené v § 962 ObčZ, jde o podmínky, které jsou shodné s požadavky které jsou kladeny na osoby pečující. Pěstounem se dle tohoto ustanovení může stát osoba s bydlištěm na území České republiky, která se svěřením dítěte do péče souhlasí a skýtá záruky, že bude o dítě řádně pečovat. Mimo zákonný požadavek musí osoba žádající o pěstounskou péči být taktéž bezúhonná, svéprávná a musí podstoupit odbornou přípravu, kterou upravuje zvláštní zákon. Důvodem požadavku bydliště na území České republiky je zejména zamezení zneužívání institutu pěstounské péče a také zamezení

¹⁰⁹ *Formy náhradní rodinné péče*. Online. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV. 2023.

¹¹⁰ § 958. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹¹¹ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Grada, 2014.

obchodování s dětmi. Hlavním důvodem, proč se pěstounská péče nezprostředkovává do zahraničí je ten, že v důsledku rozhodnutí o pěstounské péči nedochází ke statusové změně dítěte, ale jde pouze o výkon osobní péče. Vzhledem k trvajícimu právnímu spojení dítěte s rodičem nelze aby byly mezi dítětem a rodičem hranice.¹¹²

Hlavní povinností pěstouna je pečovat osobně o svěřené dítě. Při výchově vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů, může rozhodovat o běžných záležitostech dítěte a zastupovat a spravovat jmění dítěte v běžných záležitostech. Další z povinností pěstouna je informování rodičů, jakožto zákonných zástupců dítěte, o podstatných záležitostech a žádat je k významnějším jednáním ve věci dítěte. Je-li rodina dítěte známa, musí dála udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitosti dítěte s jeho přirozenou rodinou, a umožňovat jejich styk. Pokud však soud nerozhodne jinak. Vzhledem k tomu, že pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost, má za tuto péči nárok na odměnu a státní příspěvky.¹¹³

Pěstounskou péči u zprostředkovává orgán sociálně-právních ochrany dětí. Toto zprostředkování spočívá ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí a vyhledávání fyzických osob, které jsou vhodné k tomu stát se pěstouny. K zprostředkování pěstounské péče u nás dochází jen na základě žádosti fyzické osoby, která chce dítě přijmout do pěstounské péče. Tuto žádost musí podat u obecního úřadu. Zprostředkování svěřeni dítěte do pěstounské péče poté zajišťují krajské úřady. Žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče musí obsahovat zejména osobní údaje a údaje o ekonomických a sociálních poměrech žadatele. Taktéž musí být připojen doklad o státním občanství, zpráva o zdravotním stavu, písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí do rodiny a písemný souhlas s tím, že je OSPOD oprávněn zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování pěstounské péče. Takovým zjišťovaným je zejména skutečnost, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné prostředí. Spisová dokumentace je vedena taktéž o dítěti, které má být zařazeno do pěstounské péče. Jejím obsahem jsou zejména osobní údaje dítěte o sociálních poměrech jak dítěte, tak i jeho rodiny. Obě dokumentace jsou následně

¹¹² § 962. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer

¹¹³ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Grada, 2014.

předány z obecního úřadu do krajského, který vede evidenci dětí a evidenci žadatelů vhodných stát se pěstouny.¹¹⁴

4.3.4.5. Poručenství

Poručenství je zásadní institut náhradní rodinné péče v rovině právní ochrany dítěte, jehož rodiče fakticky či právně neexistují nebo kteří nejsou pro svou právní nezpůsobilost schopni dítěti poskytnout náležitou a úplnou ochranu jeho práv a zájmů.¹¹⁵ Jde o formu náhradní rodinné péče, kdy je poručník namísto rodičů zákonným zástupce dítěte a má vůči dítěti zásadně všechna práva a povinnosti jako rodič. Z tohoto důvodu bývá poručenství někdy označováno jako rozšířená pěstounská péče. Významnou výjimkou oproti pěstounské péči je vyživovací povinnost, kdy předpokladem pro možnost ustanovení poručenské péče je skutečnost, že žádný z rodičů nevykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu.¹¹⁶

Rozsah práv a povinností poručníka může soud výjimečně zúžit, a to s ohledem na osobu poručníka nebo poměry dítěte. Soud dále zohlední také důvody, proč rodiče nemají všechny povinnosti a práva. Rodiče nemohou do poručenské péče nijak zasahovat a dávat poručníkovi svá vyjádření, doporučení či dokonce souhlas k otázkám týkajících se dítěte. Z tohoto důvodu bývá obvykle zachována anonymita poručníků a to tak, že rozhodnutí o jmenování poručníka se rodičům nedoručuje.¹¹⁷

Při určování poručníka odloženému dítěti bude místně příslušným soudem ten soud, ve kterém má bydliště poručník, respektive se soud bude určovat dle sídla poručníkem ustanoveného orgánu pro sociálně-právní ochranu dětí.¹¹⁸ Soud po návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí jmenuje poručníka neprodleně poté,

¹¹⁴ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Nový občanský zákoník: rodinné právo. Grada, 2014.

¹¹⁵ § 928. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹¹⁶ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Nový občanský zákoník: rodinné právo. Grada, 2014.

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ § 467. In: JIRSA, J., DERÉOVÁ, A., DOLEŽAL, M., HAVLÍČEK, K., CHARVÁT, P., JANEK, K., KORBEL, F., KOVÁŘOVÁ, D., LICHOVNÍK, T., MÁDR, J., MOTTL, T., NOVOTNÁ, A., PETR, B., PRUDÍKOVÁ, D., SEDLÁK, V., TRÁVNÍKOVÁ, B., TREBATICKÝ, P., VANČUROVÁ, K., VOJTEK, P. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer

kdy se o návrhu dozví. Do doby, nežli soud určí poručníka, vykonává poručenství orgán sociálně-právní ochrany dětí jakožto veřejný poručník.¹¹⁹

Při jmenování poručníka však nemůže jít o jmenování poručníka nahodile bez jakéhokoliv rozmyslu, soud musí nejprve nalézt vhodnou osobu, která bude splňovat pravidlo upravené v § 932 zák. č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, tedy „*musí jít o osobu plně svéprávnou, která zaručuje, že je schopna funkci poručníka řádně vykonávat.*“ Soud může funkcí poručníka pověřit i dvě osoby současně, zpravidla půjde o manželé. Zákonem je však umožněna i kombinace jiných osob. Ve většině evropských zemí se běžně funkce poručníka spojuje pouze s jednou osobou a tím se naše zákonná úprava vymyká z tradičního pojetí. Při rozhodování o jmenování poručníků bude vždycky mít prvotní význam zájem dítěte. Soud musí také zvažovat, zda by jmenování dvou osob jakožto poručníků nebylo spíše kontraproduktivní a jestli nebudou mezi nimi vznikat konflikty. Z tohoto důvodu se možnost, že by soud jmenoval dvě osoby, které sice mají vztah k dítěti, ale ne k sobě navzájem, jeví spíše jako nereálná.¹²⁰ Ještě před jmenováním poručníka do funkce je nutné, aby soud zjistil, zda jmenování dané osoby není v rozporu se zájmy dítěte. Soud dohlíží na výkon poručenské péče i v jejím průběhu, a to zejména na řádné plnění funkce poručníka. Poručník musí také soudu pravidelně předkládat zprávy, ve kterých informuje soud, o tom jak dítě prospívá a vyvíjí se. Tyto zprávy musí být podávány alespoň jednou za rok, neurčí-li soud kratší období. O důležitých rozhodnutích, které se týkají dítěte a jsou nad rámec běžných záležitostí, musí poručník požádat o schválení soud. Jednal-li by poručník bez potřebného souhlasu soudu, k takovému jednání se nepřihlíží.¹²¹

4.3.4.6. Kojenecké ústavy

Stává se také, že dítě z babyboxu putuje do kojeneckého ústavu, ve kterém mu je poskytována péče, a to zpravidla až do 3 let věku. V Česku funguje těchto ústavů více, kdy mají různá označení – mohou být organizační jednotkou nemocnice, dětským centrem, dětským domovem pro děti do tří let či kojeneckým

¹¹⁹ § 928 a násl. Zák. č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

¹²⁰ NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. Nový občanský zákoník: rodinné právo. Grada, 2014.

¹²¹ Tamtéž

ústavem. Kojenecké ústavy kromě zdravotních služeb poskytují také zaopatření dítěte, které by měla správně zajišťovat jeho rodina.¹²²

V současné době se však od užívání kojeneckých ústavů upouští. Na základě zjišťování realizovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí na jaře 2023 byl zjištěn významný pokles počtu dětí do 3 let v dětských domovech pro děti do 3 let zejména v Ústeckém a střeďočeském kraji. Kdy ve Střeďočeském kraji došlo ke snížení počtu o 80 %, v Kojeneckých ústavech Ústeckého kraje došlo ke snížení o 68 %. K výraznému snížení počtu dětí však došlo za posledních pět let ve všech krajích České republiky.¹²³

Právě kvůli malému využívání kojeneckých ústavů jim do pár let hrozí jejich zrušení. A to na základě připravované novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Podle Asociace Dítě a rodina je Česká republika v Evropě jednou z posledních zemí, kde je možné děti do tří let do zařízení dávat. Odpůrci poukazují na výzkumy o nepříznivém vlivu pobytu v ústavu na vývoj dětí, zastánci mluví naopak o odborné péči.¹²⁴

4.4. Trestněprávní rovina

4.4.1. Trestný čin opuštění dítěte

Výše popsaný postup po odložení dítěte do babyboxů se z velké většiny shoduje s postupem při nalezení dítěte jinde nežli v babyboxech. V každém případě má dítě, jehož identita nebyla zjištěna orgánem Policie ČR, hovorové označení „nalezenec“, kdy se nejedná o pojem právní. A však i dítě s nezjištěnou totožností musí být registrováno.

Hlavním rozdílem odložení dítěte do babyboxu či na kterékoli jiné místo nalezneme zejména v trestněprávní rovině. Rodič, který dítě odložil do babyboxu se totiž nedopouští trestného činu opuštění dítěte podle § 195 Trestního zákoníku, neboť své dítě odložením nevystavil nebezpečí smrti či ublížení na zdraví na rozdíl

¹²² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Typy ústavní péče. Online. Právo na dětství. © 2013.

¹²³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dětské domovy pro děti do 3 let věku: závěrečná zpráva ze zjišťování realizovaného ministerstvem práce a sociálních věcí na jaře 2023. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2023.

¹²⁴ ČTK. *Návrh novely: Fungování kojeneckých ústavů by se mohlo prodloužit o dva roky*. Online. ČTK české noviny. 2023.

od odložení dítěte na jiné místo, typicky do popelnice.¹²⁵ Opuštěním se rozumí jednání, kterým je dítě ponecháno svému osudu, kdy toto jednání spočívá jak v konání, tak i v opomenutí.¹²⁶ Hlavním smyslem právní úpravy trestného činu opuštění dítěte je zajištění řádné péče o osobu, která je z důvodu svého nízkého věku odkázána na pomoc jiné fyzické osoby, rodičů. V praxi se bude primárně jednat o zajištění řádného výkonu rodičovské odpovědnosti, která náleží oběma rodičům a zahrnuje především péči o nezletilé dítě, zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Při odložení dítěte do babyboxu s ohledem na jeho umístění ve zdravotnickém zařízení a signalizaci zdravotnickému personálu, je zřejmé, že náležitá péče o dítě bude okamžitě zajištěna a dítě tak nebude vystaveno nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví.¹²⁷ Za předpokladu, že je babyboxu funkční tak je trestní odpovědnost za opuštění dítěte zcela vyloučena. Pokud by však došlo na babyboxu k nějaké technické závadě, která by měla za následek vznik újmy dítěti, které bylo do zařízení odloženo, vznikla by právní odpovědnost provozovateli babyboxu. Možností je také trestněprávní odpovědnost určitě konkrétní osobě, která je odpovědná za bezporuchový provoz babyboxu. Naštěstí babyboxy myslí na možnost poruchy, a když už k nějaké výjimečně dojde, tak se celá schránka na odložení dítěte zamkne, a tak do ní není možné dítě v době poruchy vložit.¹²⁸

4.4.2. Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou

Privilegovanou skutkovou podstatou vraždy je vražda novorozeného dítěte matkou, která je upravena v § 142 Trestního zákoníku. Jde o vraždu novorozeného dítěte matkou neprodleně po porodu na základě rozrušení, které je způsobeno porodem. Jedná se o výjimečné rozpoložením matky, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem.¹²⁹ Matky většinou své novorozené

¹²⁵ DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹²⁶ GALVAS, M., KOLDINSKÁ, K., MITLÖHNER, M., MOJŽÍŠOVÁ, A., TOMEŠ, I., VÍŠEK, P. *Sociální právo ČR, 2. přepracované vyd.*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-1-19].

¹²⁷ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹²⁸ MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, **19**(6), 51-54.

¹²⁹ DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář.* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer .

děti zabíjejí ve stavu akutní stresové reakce, panického záchvatu, aby se ho co nejrychleji zbavily, a tím popřely celou skutečnost těhotenství a narození dítěte. Často se chovají zkratovitě, neplánovaně, nečekaně a nepředvídatelně.¹³⁰ Dle judikatury ani to, že matka těhotenství tajila, nepřipravovala si ani základní výbavu pro své novorozené dítě, a i když se dokonce před porodem zaobírala myšlenkami na jeho usmrcení, nevylučují možnost, že u této matky nastal stav rozrušení způsobený porodem.¹³¹

K vraždě ve spojení s odložením dítěte došlo v roce 2017. Kdy byl v plzeňském babyboxu nalezen novorozený chlapec s devastujícím poraněním hlavy, který následující den po odložení v nemocnici zemřel. Z důvodu poranění dítěte byla Policií České republiky vypátrána matka dítěte, která chlapce do babyboxu vložila. Po obtížném dokazování Krajský soud v Plzni ženu v roce 2018 odsoudil k trestu odnětí svobody na dobu 17 let. Tento verdikt potvrdil po odvolání i Vrchní soud. Nejvyšší soud ale mimo jiné kvůli výhradám k výsledku znalce z oboru gynekologie, který zpracoval posudek, rozsudky zrušil a případ vrátil zpátky krajskému soudu. Poté krajský soud doplnil dokazování a následně znovu uložil sedmnáctiletý trest. Vrchní soud verdikt upravil na 15 let vězení, přičemž zohlednil délku řízení. V tomto případě byla podána i ústavní stížnost, ve které matka dítěte poukazovala na porušení práva na spravedlivý proces. Jelikož nesouhlasila s postupem soudů, které údajně o její trestní odpovědnosti rozhodly na základě vylučovací metody. Dle ženy žádný provedený důkaz neprokázal, že by právě ona chlapi způsobila smrtelná zranění. Ústavní soud v lednu 2023 tuto ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.¹³²

Jeden z motivů, proč vznikl babybox byl právě zabránit těmto vraždám novorozených dětí matkami, případně je alespoň eliminovat. Nedá se však bohužel říci, že by se počet vražd novorozených dětí matkou po vzniku babyboxu ani po několikaletém vědomí veřejnosti o existenci těchto odkládacích schránek změnil. Na druhou stranu nelze zcela konstatovat, zda babyboxy neovlivňují rozhodnutí matky ohledně odložení dítěte do babyboxu, jelikož odložení je díky babyboxům jednodušší nežli před jeho vznikem. Jelikož matka, která dítě takto odložila byla dost možná v nějaké svízelné situaci, která byla vyvolána různými psychickými,

¹³⁰ CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ, Magdalena; MATĚJEK, Jaromír a STEINLAUF, Barbora. *Etika v pediatrii a neonatologii*. Praha: Grada Publishing, 2023.

¹³¹ DRAŠTÍK, A., DŮRDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹³²(ed.). *Dítě z babyboxu smrtelně zranila jeho matka, řekl Ústavní soud. Trest platí*. Online. Idnes.cz. 2023.

sociálními a jinými důvody. Její svobodné uvažování mohlo být tedy ovlivněno i tak kontroverzně, že pokud by neexistovala možnost odložit dítě do babyboxu, své dítě by nikdy neodložila. Sama je takovouto souhrou donucena jednat tak, jak by nikdy patrně za jiných okolností vůbec nekonala.¹³³

5. Jiné možnosti odložení dítěte

Je-li těhotenství ženy zjištěno včas, má-li žena finanční prostředky a zvážila-li všechna pro a proti, nabízí se ženě v případě nechtěného početí možnost umělého přerušení těhotenství. Interrupce jsou v českém právním řádu upraveny na základě zákona č. 66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství a prováděcí vyhláškou Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 75/1968 Sb. Kdy v naší společnosti jsou interrupce obecně více akceptovány nežli v případě, kdy žena dítě donosí, ač o něj nechce pečovat, a poté ho odevzdá do péče někoho jiného. Ženy které takto dítě porodí a poté odloží jsou mnohdy odsouzeny svým okolím a prohlášeny za krkavčí matky. Z těchto důvodů se většina žen která své dítě nechtějí raději snaží své těhotenství před svým okolím skrýt.¹³⁴ Aby porod dítěte skryly mohou využít institutu utajeného porodu, případně právně přímo neupraveného diskretního porodu či v nejhorším případě porodu anonymního. Tyto možnosti nabízejí matkám alternativu před spácháním vraždy nebo jiného trestného činu.

V případě nechtěného těhotenství je také nabízená podpora a pomoc neziskovými organizacemi. Ty se věnují ženám, které nechtěně otěhotněly, a nabízejí jim pomoc formou bezplatného telefonického, internetového i osobního poradenství, azylových domů pro matky v tísní a nebo formou krizových lůžek a utajených porodů. Taktéž jsou schopny zprostředkovat kontakt s lékaři, sociálními pracovníky, právníky či krizovými pracovníky azylových domů.¹³⁵

¹³³

KLÍMA, K. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹³⁴ LUKEŠOVÁ, Jaroslava a NEDUCHALOVÁ, Anna. Chcete mě?!!. In: WINTEROVÁ, Alena a DVOŘÁK, Jan (ed.). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 295-302.

¹³⁵ CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ, Magdalena; MATĚJEK, Jaromír a STEINLAUF, Barbora. *Etika v pediatrii a neonatologii*. Praha: Grada Publishing, 2023.

5.1. Utajený porod

Utajený porod je na rozdíl od předchozích možností porodů právně upraven. V českém právním řádu nalezneme úpravu od roku 2004, na základě zákona č. 422/2004 Sb. kterým se změnil zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

O utajený porod může požádat žena s trvalým pobytem na území České republiky, která nemá manžela. Písemnou žádost o utajení své totožnosti při porodu musí žena předložit poskytovateli, který poskytuje příslušné zdravotní služby. Současně s touto žádostí je nutné, aby žena předložila také prohlášení, že o dítě nehodlá pečovat.¹³⁶ O této ženě se v případě kladného vyhovění žádosti vede zdravotnická dokumentace odděleně od jejího jména, příjmení stejně jako od písemné žádosti o utajení porodu, datumu narození ženy a datumu porodu.¹³⁷ Ochrana dat se však nevztahuje na registrační číslo pojištěnce, které je u většiny občanů České republiky shodné s rodným číslem. Vzhledem k tomu, že počítačové nemocniční systémy k zadanému číslu pojištěnce automaticky zobrazí jméno, příjmení a většinou i adresu bydliště dané osoby, je utajení totožnosti matky obtížné. Bez náležité evidence v systému však nelze pacienta přijmout, odeslat na laboratorní vyšetření či provádět jiné úkony spojené se zdravotní péčí. Z toho důvodu je možné totožnost ženy při utajovaném porodu opravdu utajit jen v případě, že si žena sama uhradí náklady spojené s porodem i porodní péčí o novorozené dítě. Taková částka je však poměrně nákladná, a tak porod, u které jsou utajeny veškeré informace o matce, mohou využít pouze dostatečně movité ženy.¹³⁸

Po ukončení hospitalizace ženy, která utajeně porodila dojde k doplnění zdravotnické dokumentace, její vložení do obalu, který je zapečetěn a označen bezpečnostním kódem. Otevření této dokumentace je možné jedině na základě rozhodnutí soudu. Bez rozhodnutí soudu je možné zabezpečenou dokumentaci otevřít pouze, požádá-li o to žena, která utajeně porodila a dokumentace se jí týká. Zákon myslí také na to, když zdravotnická dokumentace bude vedena elektronicky, což je v dnešní době jeden z nejčastějších způsobů vedení. V tomto případě se

¹³⁶ § 37 zák. č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách

¹³⁷ § 56 zák. č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách

¹³⁸ KODRIKOVÁ, Zuzana. „Anonymní“ porody – jsou skutečně utajené?. Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví : rodinné právo. 2005, roč. 7, č.5, s. 17-20.

zdravotnická dokumentace o utajeném porodu převede do listinné podoby, která se zapečetí stejně jako v předchozím případě. Současně také musí dojít k odstranění elektronické podoby zdravotnické dokumentace z informačního systému. Dokumentace o provedení utajeného porodu tak existuje jen v zapečetěné listinné verzi.¹³⁹

Matka, která zažádala o utajený porod dítě ve zdravotnickém zařízení po porodu zanechá. Ještě před jeho opuštěním může dát souhlas k jeho osvojení. Pokud však žena souhlas nedá, je určujícím faktorem k tomu, aby dítě mohlo být nabídnuto k adopci, nezájem rodičů o dítěte, který musí trvat minimálně půl roku. Až na základě této skutečnosti soud určí zda e dítě právně možné a je možné jeho osvojení.¹⁴⁰

V případě utajeného porodu matka nepřichází o právní odpovědnost za dítě. Naopak, právní odpovědnost matky je zachována až do případného osvojení dítěte. Z tohoto důvodu dítě z utajeného porodu nemá status „nalezenec“.¹⁴¹

5.2. Diskrétní porod

Diskrétní porod je porod, který na rozdíl od porodu utajeného, může podstoupit i vdaná žena či žena která má jiné než české státní občanství. Jde o termín, který je používáný pro porod v porodnici, která je vzdálena od bydliště matky. Žena bývá ještě před samotným porodem ubytována v značné vzdálenosti od místa bydliště, aby došlo k omezení stresu z odhalení a negativní reakce okolí. V této porodnici je poté novorozenec zanechán a postupně předán do náhradní péče. Veškerá dokumentace i samotná péče je stejná jako u ostatních porodů, tedy součástí zdravotnické dokumentace jsou osobní údaje matky jako její jméno, příjmení, bydliště i rodné číslo, které jsou předávány i zdravotní pojišťovně.¹⁴² Některé matky však spatřují komplikace diskrétního porodu v zápisu trvalého pobytu, totožného s trvalým pobytem matky v době porodu, dítěti. Tato skutečnost svým způsobem snižuje diskrétnost tohoto způsobu porodu. Nabízelo by se řešení přehlášení trvalého pobytu matky do místa, ve kterém bude rodit diskrétním

¹³⁹ § 56 zák. č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách

¹⁴⁰ MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, **19**(6), 51-54.

¹⁴¹ Čl.1 Metodické opatření č. 36306/2004/OZP, Postup zdravotnických zařízení při poskytování zdravotní péče související s utajeným porodem. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer.

¹⁴² Diskrétní. Online. Nech si mě. 2012.

způsobem, aby toto místo bylo zapsáno jako místo trvalého pobytu u narozeného dítěte.¹⁴³

5.3. Anonymní porod

Zatímco u utajeného porodu je totožnost matky byť jen úředně utajena, v případě anonymního porodu totožnost matky není vůbec známá. Buď nejsou o matce žádné informace nebo jen takové, které neumožňují matku identifikovat. Anonymní porod nemá v českém právním řádu žádnou právní úpravu a tak přímo neexistuje.

V praxi však k němu i přesto dochází. Typicky v případě, kdy matka z nejrůznějších důvodů své těhotenství skrývá před svým okolím s úmyslem, že po porodu dítěte jej odloží tak, aby její totožnost nebyla zjištěna. Například jej nepozorovaně odloží v nemocnici či do babyboxu, v horším případě na nějaké opuštěné místo či do popelnice.¹⁴⁴ Novorozenec pak získává statut nalezence, soudem dojde k určení opatrovníka, a je-li dítě v pořádku může odejít do náhradní rodinné péče z důvodu neprojevení žádného zájmu o dítě.¹⁴⁵

5.4. Zanechání dítěte na novorozeneckém oddělení

Další z možností je zanechání dítěte ihned po porodu na novorozeneckém oddělení. Pokud má toto žena v úmyslu ještě před porodem, je potřeba aby skutečnost že chce dát dítě k adopci sdělila při příjmu. Tato informace se následně zapíše do zdravotní dokumentace. Zdravotnický personál se poté k matce chová patřičným způsobem, kdy bývá zvykem, že se po porodu dítě matce vůbec neukazuje a nesděljuje se jí ani pohlaví dítěte a jeho zdravotní stav. Po porodu je žena odvezena na gynekologické oddělení, nikoli na poporodní oddělení, jak je běžně praxí. Veškeré úkony se provádí velmi ohleduplně, aby celá záležitost bylo pro matku co nejméně stresující. V průběhu pár dní po porodu přijde za matkou sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí, která se ženou probere

¹⁴³ LUKEŠOVÁ, Jaroslava a NEDUCHALOVÁ, Anna. Chcete mě?!!. In: WINTEROVÁ, Alena a DVOŘÁK, Jan (ed.). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer-

¹⁴⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 107-115

¹⁴⁵ LUKEŠOVÁ, Jaroslava a NEDUCHALOVÁ, Anna. Chcete mě?!!. In: WINTEROVÁ, Alena a DVOŘÁK, Jan (ed.). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2009, s. 295-302.

důvody, které ji vedou k tomu dát dítě k adopci. Žena má právo svou situaci zvážit a pořádně si vše v klidu promyslet. Pokud žena souhlasí s adopcí a dítě je zcela zdravé, je dáno rovnou z porodnice do preadopční péče. Jestliže se u dítěte vyskytnou nějaké zdravotní komplikace, zůstane v porodnici, případně je umístěno na nějakou dobu do kojeneckého ústavu, kde se poté rozhodne o jeho dalším osudu. Nicméně zcela konečný souhlas matky s osvojením dítěte může být podepsat nejdříve šest týdnů po porodu.

Největším rozdílem oproti utajenému porodu je méně anonymity, neboť informace o matce jsou zapisovány jak v matriční knize narození, tak i v rodném listu dítěte.¹⁴⁶

5.5. Předání novorozence Fondu ohrožených dětí

Od roku 2001 se nabízí matce nechtěného dítěte také možnost anonymního předání Fondu ohrožených dětí. Tato služba je k dispozici na území celé republiky a to 365 dní v roce, nepřetržitě 24 hodin denně. Jediné, co je k tomuto předání potřeba je telefonická domluva zájemce o předání dítěte přímo s prezidentkou Fondu ohrožených dětí. Společně se domluví na místě a čase převzetí. Po této domluvě je možné zařídit převzetí novorozence do hodiny. Anonymita matky je při tomto předání garantována pouze mlčenlivostí pracovníků fondu.¹⁴⁷

¹⁴⁶ *Adopce*. Online. Nech si mě. 2018.

¹⁴⁷ KÜMMEL, Jan a JANKŮ, Petr. Legální anonymní odložení novorozence - současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*. 2007, č. 4, s. 174-176.

Závěr

V této diplomové práci jsem se zabývala problematikou anonymního odkládání dětí, zejména odložením dítěte do babyboxu. Hlavním účelem této práce bylo zejména poukázat na nedostatek zákonné právní úpravy dotýkající se této problematiky.

Nejprve jsem poukázala na práva dítěte. Dítě má vnitrostátními předpisy i mezinárodními smlouvami přiznané velké množství práv, o některá z nich však odložením přichází. Zejména kvůli porušování práv dítěte mají babyboxy nemalé množství odpůrců. Ti argumentují především porušováním práva dětí znát své rodiče a s tím souvisejícího práva svými biologickými rodiči vychovávan. Příznivci babyboxů naopak považují za důležitější právo na život.

Stejně jako dítě, tak i matka má vůči dítěti práva a povinnosti. Zejména důležitou se jeví vyživovací povinnost, kterou matka odložením dítěte porušuje a poté již nevykonává, ačkoliv by stále měla.

Dále se práce zabývala historickým kontextem odkládání dětí. Touto částí jsem se snažila poukázat, že babybox není jen výmyslem dnešní doby, ba naopak zařízení jim podobná jsou známa již několik stovek let. Důležité bylo také popsat vznik babyboxů na našem území a zejména rozebrat situaci po jejich vzniku, vzhledem k tomu že se jedná o rozporuplné téma bez zákonné úpravy. Ovšem v této části jsme nakoukli i do současnosti, neboť problematika babyboxů je tématem stále aktuálním a jejich osud není dnešní dny pořád zcela jistý. Aktuálně se tak mluví o jejich možném zrušení, ke kterému se přiklání i Výbor OSN pro práva dítěte.

Neméně důležité bylo uvedení základních právních otázek týkajících se babyboxů. Ty obsahuje čtvrtá část diplomové práce. Jde o nejrozsáhlejší část, jelikož se domnívám, že řešení nedostatečné právní úpravy je velmi důležité. V této části jsem proto sepsala obecnou právní problematiku, která s odkládáním dětí souvisí. Ale také i stávající právní úpravu v České republice, a to zejména aplikovatelné obecné právní normy. Také jsem se zmínila o postupech soudů, jiných orgánů a institucí po odložení dítěte do babyboxu, kdy za nejdůležitější považuji činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Neopomenula jsem ani cestu dítěte do náhradní rodiny po jeho odložení do babyboxu, která může mít několik různých podob. V poslední podkapitole této části jsem se věnovala trestně právní rovině odkládání dětí. Přišla jsem na to, že odložením dítěte do babyboxu se matka nedopouští trestného činu opuštění dítěte, neboť není přímo ohroženo na životě. Naopak se ale domnívám, že dochází k trestnému činu neposkytnutí výživy

dítěti, a to přinejmenším dokud dítě nezíská na základě osvojení nové právní rodiče, kteří vyživovací povinnost od rodičů biologických převezmou. Vyživovací povinnost tak v případě odložení do babyboxu přebírá stát, a platí ji ze státního rozpočtu, aniž by byla tato částka později vymáhána po biologických rodičích.

V poslední části jsem se věnovala alternativám odložení dítěte, které se matce při nechtěném početí nabízí. Bohužel nejhorší možností, pro kterou se může matka rozhodnout je porod dítě anonymně doma bez lékařské pomoci a novorozené dítě poté někde pohodit, například jak je častou praxí do nejbližšího kontejneru.

Osobně jsem názoru, že odložení dítěte do babyboxu, ačkoliv porušují některá z práv dítěte, jsou tou správnou volbou, kterou matka může učinit. A i kdyby babyboxy zachránili, byť jen jeden jediný dětský život, tak jejich existence bude mít určitý smysl. Babyboxy však za necelých 19 let existence již dokázaly zachránit dokonce 262 dětí, kdy část z nich by bez této ochranné schránky možná nikdy nežila více než jen pár hodin. Problém se však jeví v tom, že nemůžeme zcela jasně říci jak by rodiče v dnešní době reagovali, kdyby babyboxy neexistovaly. Jednou z možností je, že by možná tak ukvapeně nejednali a třeba se více rozmysleli, jestli opravdu o své čerstvě narozené dítě chtějí a mohou pečovat. Na druhou stranu by také mohlo přibýt vražd novorozených dětí jejich vlastní matkou a to z důvodu, že by v silném rozrušení po porodu nenacházeli v ten daný okamžik jiné východisko.

Dle mého osobního názoru je však největším problémem že babyboxy nemají v českém právním řádě žádnou zákonnou úpravu. V současné době k této problematice existuje pouze doporučení k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu, které vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, to však není právně závazné. Státní orgány se ale i přes neexistenci předpisů s existencí babyboxů sžily a tolerují jejich existenci. I přes to však chybí závazný právní předpis, který by veškeré postupy orgánů sjednotil.

Jednou z možností, jak upravit legislativu by bylo inspirovat se sousední Spolkovou republikou Německo a jejich právní úpravou. Německý občanský zákoník BGB vychází z toho, že minimálně matka dítěte spolu s některými dalšími základními údaji musí být vždy zjištělná, proto u německých babyklappe (babyboxů) jsou k dispozici matkám formuláře, do kterých matka může zapsat jméno dítěte a jeho základní údaje. Ty potom slouží k pozdější případné identifikaci i ke zprostředkování kontaktu matky s dítětem. Tento formulář je zapečetěn do obálky.

Jako jednu z pozitivních změn by se mi také jevilo zavedení alespoň základní evidence o odložených dětech. A to zejména kvůli urychlení komunikace, a hlavně jednoduššímu předávání dat mezi orgány a institucemi, které se zabývají odloženým dítětem, jelikož odložené dítě je potřeba co nejdříve dostat do nové rodiny. Díky takovéto evidenci by také mohlo být více pod kontrolou, zda s odloženými dětmi nedochází k případnému obchodování do ciziny. Možností by také bylo zapisovat do této evidence veškeré známé údaje o biologické matce. A poté po dovršení 18. věku odloženého dítěte mu umožnit, aby do této evidence mohlo nahlédnout a zjistit tak údaje o biologických rodičích.

Stejně jako babyboxy, tak ani utajený porod, kterým by dle Výboru OSN pro práva dítěte mělo být odkládání dítěte do babyboxu nahrazeno, nemá zcela adekvátní právní úprava. I když pravdou je, že na rozdíl od babyboxů má alespoň základní úpravu, a to ve speciálním zákoně. Pokud by babyboxy byly zrušeny a jedinou legální možností ženy by bylo pouze porodit v režimu utajeného porodu, bylo by na místě nějakou novelou myslet také na ženy které mají manžela, ale nemůžou nebo se nechtějí o své čerstvě narozené dítě starat.

Pokud babyboxy do budoucna přežijí naléhání Výboru OSN pro práva dítěte ohledně jejich zrušení, určitě by bylo dobré, aby se začali brát více jako poslední možný prostředek. A aby každý, kdo chce své dítě odložit do babyboxu se před tím, než to udělá doopravdy vážně zamyslel nad všemi dalšími možnostmi, které má nebo které mu nabízí stát, stejně jako nad osudem malého dítěte které nese jeho genetické informace.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Literatura:

- BANYAIOVÁ, A., BENDA, J., KOVÁŘOVÁ, D., MATES, P., PŘIBYL, S., PÚRY, F., TULÁČEK, J., UHEREK, P. Tajemství v českém právním řádu. [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 2023-10-4]. ASPI_ID MN756CZ. Dostupné z <https://www.aspi.cz/products/lawText/12/756/1/2>. ISSN 2336-517X.
- DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-1-19]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7478-325-8, str. 107-115
- GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80.247-1788-3.
- GALVAS, M., KOLDINSKÁ, K., MITLÖHNER, M., MOJŽÍŠOVÁ, A., TOMESŠ, I., VÍŠEK, P. *Sociální právo ČR, 2. přepracované vyd.*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-1-19]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- HESS, Ludvík. *Co jste se v novinách nedočetli o babyboxech*. [Praha]: Petrklíč, 2009. ISBN 978-80-7229-233-2.
- HODGKIN, Rachel a NEWELL, Peter. *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child / prepared for UNICEF by Rachel Hodgkin and Peter Newell*. Online. 3rd ed.
- HORA-HOREJŠ, Petr. *Toulky českou minulostí XI*. Praha: VIA FACTI, 2008. ISBN 978-80-239-6717-3.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.
- CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ, Magdalena; MATĚJEK, Jaromír a STEINLAUF, Barbora. *Etika v pediatrii a neonatologii*. Praha: Grada Publishing, 2023. ISBN 978-80-271-3263-8.
- KLÍMA, K. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/12/16368/1/2>. ISSN 2336-517X.
- KODRIKOVÁ, Zuzana. „Anonymní“ porody – jsou skutečně utajené?. *Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví : rodinné právo*. 2005, roč. 7, č.5, s. 17-20. ISSN 1212-866X.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela; MERTIN, Václav a HERMANOVÁ, Petra. *Dítě mezi otcem a matkou*. Praha: EEZY, 2022. ISBN 978-80-908391-8-2.
- KÜMMEL, Jan a JANKŮ, Petr. Legální anonymní odložení novorozence - současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*. 2007, č. 4, s. 174-176. ISSN 174-176.
- KYSELKOVÁ, Radka. Předběžná opatření při ohrožení dítěte i v kontextu německé úpravy. *Právní rozhledy*. 2024, roč. 32, č. 3, s. 67-75. ISSN 1210-6410.
- LUKEŠOVÁ, Jaroslava a NEDUCHALOVÁ, Anna. Chcete mě?!! In: WINTEROVÁ, Alena a DVOŘÁK, Jan (ed.). *Pocta Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, MAREŠOVÁ, Gabriela. Utajené (anonymní) porody versus babybox a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. 2009, 19(6), 51-54. ISSN 1210-0404.
- MITLÖHNER, Miroslav. Kritické zamyšlení nad právní problematikou provozu babyboxu. *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. 2008, 18 (1), 37-42. ISSN 1211-2720.

NOVÁ, Hana. Baby-boxy, schránky pro odložené novorozené děti z pohledu právní úpravy. *Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví : rodinné právo*. 2005, 7 (11), 2-7. ISSN 1212-866X.

NOVOTNÝ, Petr; IVIČICOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník: rodinné právo*. Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

UNICEF, 2007. ISBN 9789280641837. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/620060>. [cit. 2024-03-06].

VALC, Jakub. Ochrana embrya a plodu v trestním a občanském právu. Online. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. 2021, č. 1. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/293006/1/2> [cit. 2024-02-24].

WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Teoretik. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-568-5.

WESTPHALOVÁ, Lenka. Rodina v českém právu - Právo dítěte znát svůj původ. Online. *RoLi - Rodinné listy (Wolters Kluwer)*. 2016, č. 10, s. 18. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/213092/1/2>. [cit. 2024-02-24].

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. baby-schránek. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2005, 13 (7), 250-253. ISSN 1210-6410.

Legislativa:

Sdělení federální ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě a právech dítěte

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

BERÁNKOVÁ, Kateřina. *MPSV vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů*. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2006. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/826137/160306b.pdf>. [cit. 2024-02-24].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Aktualizované doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu příslušných obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při odložení dítěte do babyboxu*. Online. Babybox. 2012. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/media/pdf/doporučení-mps-2012.pdf>. [cit. 2024-02-19].

Čl.1 Metodické opatření č. 36306/2004/OZP, Postup zdravotnických zařízení při poskytování zdravotní péče související s utajeným porodem. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-20]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

§ 467. In: JIRSA, J., DERÉOVÁ, A., DOLEŽAL, M., HAVLÍČEK, K., CHARVÁT, P., JANEK, K., KORBEL, F., KOVÁŘOVÁ, D., LICHOVNÍK, T., MÁDR, J., MOTTL, T., NOVOTNÁ, A., PETR, B., PRUDÍKOVÁ, D., SEDLÁK, V., TRÁVNÍKOVÁ, B., TREBATICKÝ, P., VANČUROVÁ, K., VOJTEK, P. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-24]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/206/1/2#c_505416. ISSN 2336-517X.

§ 928. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-26]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2#c_508868. ISSN 2336-517X.

§ 958. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-25]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2#c_553620. ISSN 2336-517X.

§ 962. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-25]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2#c_560971. ISSN 2336-517X.

DUŠKOVÁ, Š., HOFSCHEIDEROVÁ, A., KOUŘILOVÁ, K. *Úmluva o právech dítěte: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-9-26]. ASPI_ID KO104_1991CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-19]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., NOVÁ, H., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-14]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2>. ISSN 2336-517X.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., CHALUPOVÁ, M., KILIAN, P., PROCHÁZKA, V., TOMKOVÁ, M. a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-18]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/46500/1/2> ISSN 2336-517X.

Internetové zdroje:

Adopce. Online. Nech si mě. 2018. Dostupné z: <https://www.nechsime.cz/adopce/>. [cit. 2024-02-22].

BERÁNKOVÁ, Kateřina. *MPSV nechce bránit vzniku „baby boxů“*. Online. MPSV. 2005. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/829814/190105a.pdf/6e3a7290-e253-7df2-f705-03c6d1f7cecc>. [cit. 2024-02-24].

ČECHOVÁ, Lucie. *Potraty ve středověku. Kruté zákroky a ještě krutější tresty*. Online. Plzeňoviny. 2021. Dostupné z: https://plzenoviny.cz/potraty-ve-stredoveku/?_zn=aWQIM0Q0NDUyNjQyMzE5MzY0OTk2OTc2JTdDdCUzRDE3MDM4NDgyNDcuNzAyJTdDdGUIM0QxNzA4OTQ5OTkxLjkyMCU3Q2MIM0RCRTE3MUMwQkRGQYU4QTEyMEE4QTI2RTMwREY5M0YwOA%3D%3D. [cit. 2024-03-06].

ČESKÝ EGOVERNMENT. *Rodičovská odpovědnost*. Online. ČESKÝ EGOVERNMENT. Gov.cz. 2020. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/rozcestniky/rodicovska-odpovednost-RZC-6>. [cit. 2024-02-24].

ČTK. *Návrh novely: Fungování kojeneckých ústavů by se mohlo prodloužit o dva roky*. Online. ČTK české noviny. 2023. Dostupné z:

https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2344938?_zn=aWQIM0Q0NDUyNjQyMzE5MzY0OTk2OTc2JTdDdCUzRDE3MDM4NDgyNDcuNzAyJTdDdGUIM0QxNzA4ODQ5NjU5LjA0OCU3Q2MIM0RGNTdFQzVBREJFRUQ0REU2QjUyQUU4NzZBNjNDRjRCNg%3D%3D. [cit. 2024-02-26].

ČTK, IDNES.CZ. *Dítě z babyboxu smrtelně zranila jeho matka, řekl Ústavní soud. Trest platí*. Online. IDNES.cz. 2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/dite-babybox-porodoma-koupelna-jana-f-fn-poraneni-smrt.A231003_123752_plzen-zpravy_vb. [cit. 2024-03-06].

ČTVRTEČKOVÁ, Adéla. *Babyboxy mohou urychlit adopci. Ale s rizikem*. Online. Hospodářské noviny. 2005. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-16795920-babyboxy-mohou-urychlit-adopci-ale-s-rizikem>. [cit. 2024-02-19].

Diskrétní porod. Online. Nech si mě. 2012. Dostupné z: <https://www.nechsime.cz/diskretni-utajeny-porod/diskretni-porod/>. [cit. 2024-02-20].

EUROPEAN JUSTICE. *Rodičovská zodpovědnost – právo péče o dítě, právo na styk s dítětem*. Online. European Justice. 2022. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-cz-cs.do?member=1. [cit. 2024-02-24].

EUROPEAN SOCIETY OF HUMAN REPRODUCTION AND EMBRYOLOGY. *Good practice recommendations for information provision for those involved in reproductive donation*. Online. Eshre. 2022. Dostupné z: <https://www.eshre.eu/Guidelines-and-Legal/Guidelines/Information-provision-in-donation>. [cit. 2024-02-24].

FN MOTOL. *Nalezinec “U Apolináře”*. Online. FN Motol. © 2024. Dostupné z: <https://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-u-apolinare/>. [cit. 2024-02-24].

FN MOTOL. *Nalezinec “Vlašský špitál”*. Online. FN Motol. © 2024. Dostupné z: <https://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-vlassky-spital/>. [cit. 2024-02-24].

HESS, Ludvík. *Zapsaný spolek*. Online. BABYBOX. Babybox. © 2010. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=sdruzeni>. [cit. 2024-02-24].

HESS, Ludvík. *Zpráva o babyboxech k 1. srpnu 2010* Archivováno 12. 9. 2010 na Wayback Machine., Babybox – Statim

HESS, Ludvík. *Zpráva o babyboxech k 23. únoru 2024*. Online. Babybox. 2024. Dostupné z: <https://www.babybox.cz/?p=zprava>. [cit. 2024-02-24].

HOVORKA, Daniel. *Babyboxy – problémové okruhy*. Online. Sřídavka. 2023. Dostupné z: <https://stridavka.cz/babyboxy-problemove-okruhy/>. [cit. 2024-02-24].

HRON, Michal. *Zrušte babyboxy, naléhá OSN na Česko. Nesmysl, oponuje zakladatel*. Online. Idnes. 2011, roč. 2011. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zruste-babyboxy-naleha-osn-na-cesko-nesmysl-oponuje-zakladatel.A110623_121321_domaci_hro. [cit. 2024-02-18].

JINÁ CESTA K OSVOJENÍ – „BABYBOX“. Online. Staň se náhradním rodičem. 2020. Dostupné z: <https://stansenahradnimrodicem.cz/2020/12/08/jina-cesta-k-osvojeni-babybox/>. [cit. 2024-02-19].

KARÁSKOVÁ, Ivana Karásková. *Výrazně bych omezila dárcovství spermií a vajíček, navrhuje psychologka*. Online. Idnes. 2024. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/zdravi/hana-konecna-psychologka-darovani-vajicek-a-spermii.A240104_170127_zdravi_kori. [cit. 2024-02-24].

KOLÁŘOVÁ, Libuše. *OSN tlačí na likvidaci babyboxů. Evropská unie je pro ně*. Online. JeTEĎ.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.jcted.cz/77510-osn-tlaci-na-likvidaci-babyboxu-evropska-unie-je-pro-ne/>. [cit. 2024-02-24].

KREJČÍ, Pavla. *Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 856*. Online. Daně, účetnictví, právo, práce a mzdy pro profesionály. 2017. Dostupné z: https://www.du.cz/33/komentar-zakona-89-2012-sb-obcansky-zakonik-856-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtuvCojFP1DmKFzQdqgWGaaBe7gT_7i8UQ/. [cit. 2024-02-24].

KUBANT, Vít. Fakt, že se dítě narodilo z darované pohlavní buňky, není až tak důležitý, říká psycholožka Konečná. Online. IRozhlas. 2022. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/darci-pohlavnich-bunek-psycholozka-konecna-darovane-deti_2208280700_vtk. [cit. 2024-02-24].

LANGER, Jiří. *Babybox – a co dál?* Online. Liberecký kraj. 2011. Dostupné z: <https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/babybox-a-co-dal-n813037.htm>. [cit. 2024-02-24].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dětské domovy pro děti do 3 let věku: závěrečná zpráva ze zjišťování realizovaného ministerstvem práce a sociálních věcí na jaře 2023. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/DD3+Závěrečná+zpráva+za+2022.pdf/d00fd976-4de4-29a9-944c-d62df9d8e081>. [cit. 2024-02-26].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Formy náhradní rodinné péče*. Online. MPSV. 2023. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>. [cit. 2024-02-22].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Typy ústavní péče. Online. Právo na dětství. © 2013. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-situace/jsi-v-ustavu/typy-ustavni-pece/>. [cit. 2024-03-09].

MONTEL. *Pro ty nejmenší v nouzi ostrůvek bezpečí vždy čeká, nesouc naději v těžkých chvílích*. Online. Montel. [2024]. Dostupné z: <https://www.jurica-montel.cz/babybox/>. [cit. 2024-02-24].

MUSIL, Josef. Ludvík Hess nekorektně. Online. *Barbar!*. 2017, roč. 2017, č. 6. Dostupné z: <https://www.casopisbarbar.cz/osobnosti/ludvik-hess-nekorektně>. [cit. 2024-02-18].

NEMOCNICE PARDUBICKÉHO KRAJE. *Babybox*. Online. Nemocnice Pardubického kraje, Orlickoústecká nemocnice. B. r. Dostupné z: <https://usti.nempk.cz/kliniky-a-pracoviste/porodnice/babybox>. [cit. 2024-02-24].

PROCHÁZKOVÁ, Martina. *Babyboxy vyzývají k ohrožování matky i dítěte, miní jejich odpůrce*. Online. Idnes.cz. 2005. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/829814/190105a.pdf/6e3a7290-e253-7df2-f705-03c6d1f7cecc>. [cit. 2024-02-24].

PROKÝŠKOVÁ, Monika. Matka chce dítě, které odložila do strakonického babyboxu. Bude to složité. Online. Idnes. 2021. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/babybox-matka-chce-dite-vratit-zpet-strakonice-hess-odložila.A210325_150506_budejovice-zpravy_khr. [cit. 2024-02-19].

SADDOUNI, Štěpánka. *Dvouleté dítě v babyboxu znamená podle úřadů nebezpečný trend*. Online. Deník.cz. 2019. Dostupné z: https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/dvoulete-dite-v-babyboxu-znamená-podle-uradu-nebezpecny-trend-20190129.html. [cit. 2024-02-24].

STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ ČR. *Ochrana dětí*. Online. Veřejná žaloba. © 2024. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/ochrana-poskozenych-a-ohrozenych-osob/ochrana-deti/>. [cit. 2024-02-21].

ŠANCE DĚTEM. *Systém náhradní péče*. Online. Šance Dětem. 2012, 18. 10. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/system-nahradni-pece>. [cit. 2024-02-22].

ŠINDELÁŘ, Rudolf. *Babyboxy v Česku: Tohle se děje s dítětem když ho odložíte do ocelové schránky*. Online. Extra.cz. 2019. Dostupné z: <https://www.extra.cz/babyboxy-v-cesku-tohle-se-deje-s-ditetem-kdyz-ho-odlozite-do-ocelove-schranky>. [cit. 2024-02-24].

ŠTĚPÁNEK, Jakub a PÁNKOVÁ, Magdaléna. *Nález novorozence v igelitce otrásl moravskou vesničkou. Matka a babička házely vinu jedna na druhou*. Online. Novinky.cz. 2024. Dostupné

z: <https://www.novinky.cz/clanek/podcasty-zlodeji-zivotu-mrtveho-novorozence-nasli-v-igelitce-na-hrbitove-kriminaliste-pak-rozpletali-sileny-plan-dvou-zen-40459671>. [cit. 2024-02-24].

Ostatní zdroje:

E-mailová komunikace s Ing. Štěpánkou Tyburcovou, Ministerstvo zdravotnictví České republiky, ze dne 9. 2. 2024

Veřejný rejstřík a sbírka listin, BABYBOX - Ludvík Hess a Jakub Hess pomáhají odloženým dětem, z.s., L 16021 vedená u Městského soudu v Praze, dostupný z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=752683&typ=PLATNY>

Zrušení babyboxů [@ZdravkoOnline]. Online. 2023. Dostupné z: Twitter, <https://twitter.com/ZdravkoOnline/status/1719345970297684269>. [cit. 2024-02-24].

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá problematikou anonymního odkládání dětí. Je zaměřena zejména na nedostatečnou právní úpravu odkládání dětí do babyboxů. Ty jsou v České republice i přes nedostatečnou právní úpravu hodně zřizovány. Tato práce je rozdělena do pěti hlavních částí. Úvodní část obsahuje práva a povinnosti dětí, která jsou v souvislosti s anonymním odkládáním dětí porušována. V této části dochází k hodnocení babyboxů s právní úpravou týkající se práv dítěte. V druhé části nalezneme práva a povinnosti matky vůči dítěti. Navazující část obsahuje historický exkurs. Ve čtvrté části jsou sepsány základní otázky babyboxů, a to zejména po právní stránce. Poslední část se zabývá jinými možnostmi, které matka má pokud o své dítě nechce či nemůže pečovat.

Cizojazyčné resumé

This thesis deals with the issue of anonymous child abandonment. It focuses on particular on the lack of legal regulation of the placement of children in to the baby hatches (In the Czech Republic, is used the term "babybox"). Despite the lack of legal regulation, many of them are established in the Czech Republic. This thesis is divided into five main parts. The introductory part contains the rights and obligations of children that are violated in the context of anonymous baby dumping. In this part, an evaluation of baby hatches with legislation concerning the rights of the child occurs. In the second part we find the rights and duties of the mother towards the child. The subsequent part contains a historical excursus. In the fourth part, the basic issues of baby hatches are written, especially from the legal point of view. The last part deals with other options a mother has if she does not want to or cannot care for her child.